

Postojna
in sloveča
postojnska jama.

Pomnožena izdaja.

Po raznih virih spisal F. J.

POSTOJNA.

TISKAL IN ZALOŽIL M. ŠEBER.

1910.

PO

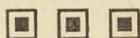
PO

POSTOJNA,

sloveča

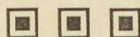
POSTOJNSKA JAMA

in njena okolica.

**Pomnožena izdaja s črtežem in
raznimi podobami jame, Postojne
in njene okolice. ■ ■ ■ ■ ■**

Po raznih virih spisal F. J. ■ ■

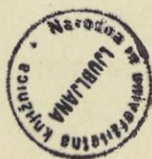

POSTOJNA.

TISKAL IN ZALOŽIL MAKS ŠEBER.

1910.

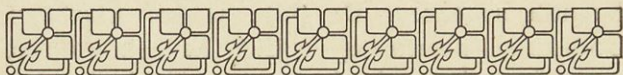
559868

16 -04- 2004

200406336

Predgovor k pomnoženi izdaji.

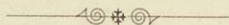

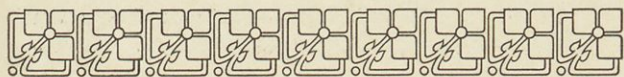
Knjižica „*Postojna in sloveča Postojnska jama*“, ki smo jo izdali leta 1888, je pošla do čistega. Vidoč, kako rado je segalo slovensko semkaj dohajajoče ljudstvo po njej, ker mu je bila zvest in zanesljiv vodnik po čudovitih podzemskih prostorih tega velikega čuda naravnega, nismo se zbali ne stroškov ne truda, odločivši se za pomnoženo novo izdajo te priljubljene in vsakemu obiskovalcu jame prepotrebne knjižice. Ozirali smo se pri tem na najnovejša raziskavanja, ki so se na našem Krasu vršila v poslednji dôbi po ukazu c. kr. poljedelskega ministrstva, ki jih je večinoma izvrševal znani veščak g. Viljem Putick.

Dalje nas je napotila k pomnoženi izdaji srčna želja po možnosti opozoriti svet na prelubo našo *Postojno*. Naše mesto z divno krasno in zanimivo okolico, je bilo podobno do najnovejših časov duhteči ponižni vijolici, na tihem cveteči mej bujno travo in grmovjem, medtemko sanjavi zvončki na visocih recljih bahačasto silijo kvišku. Ali če hočete, primeriti se da *Postojna* z okolico svojo, lepi a sramežljivi, na tihem cveteči devici, ki pa prav zaradi svoje skromne skritosti pogreša

bogatih snubačev. Da ji te semkaj privabimo, bodi drugi namen tej knjižici, kajti trdno smo prepričani, da se dandanes posamični kraji kakor tudi cele dežele posebno ondi jako hitro vspnó do blagostanja, kjer so razumeli na lepoto svoje ožje domovine opozoriti ptujce, ki na to, ako jim je kraj všeč, trumoma prihajajo in ubožnemu národu naklanjajo zaslužek. Le na Švico, na divno romantično švicarsko deželo se ozrimo in takoj nam mora vsak pritrditi, da niso prazne besede, če trdim, da bi se zlasti naš kraj osobito le vsled zdatnega prometa s ptujci jako hitro povzdignil. Vsega, kar bi bilo k temu potreba, imamo v obilni meri. Krasno okolico, zdravo vodo in čvrst krepilen zrak dal nam je Bog, podzemski čuda so nam odkrili slavni možje in nam ni druzega treba, kakor ptujca opozoriti na vse to, in kedar pride, prijazno sprejeti ga in mu po možnosti dobro postreči. Poslednje nam ne bo delalo posebnih preglavic ob prijaznem značaju, ki je vse-skozi lastnina tû prebivajočega slovenskega národa. Ako se nam to posreči, bomo zadovoljni. Iz srca ti želita, draga metropola notranjska, sijano bodočnost

pisatelj in založnik.

Postojna in njena okolica.

Kranjska dežela, ta do polovice tega stoletja svetu komaj po imenu znan del cesarstva našega, deli se po svojem naravnem značaju na tri dele: na zeleno Gorenjsko z rajskokrasnim bleškim jezerom in okolico negovo, na solnčno Dolejsko s čarobnimi vinskimi goricami, med katerimi se vije zelena Krka, in na kraševito Notranjsko, kjer je Bog zaprl svoja čuda v podzemeljske hrame. Kje je še dežela, ki bi imela jezero, kakor ga ima naša Cerknica, jezero, ki daje trem stanovom živeža, dobička in radosti. Ondi namreč, kjer ob polnem jezeru ribič ribari, briše si, kadar se je voda utekla, pridni kosec vroč pôt iz zagorelega, poštenega lica ter hiti spretni lovec za brzo in plaho divjačino. Kje je pokrajina, vprašam, ki bi imela tako divno-krasno, tako sloveče podzemsko čudo, kakor se z njim ponaša naša dežela v Postojni. Je sicer mnogo podzemeljskih kapniških jam po širnem svetu in to večjih in manjših, a tako slovečih, tako bogato s kapniki očudatvorjenih pa kakor je Postojnska jama s svojimi pritiklinami, nimajo nikjer! Postojna slovi v tem oziru pred vsemi. Preden se podamo v jamo, treba katero ziniti o mestu samem.

Postojna je najvažneše in najznamenitejše mesto na Notranjskem ob veliki cesti, ki pelje iz Trsta proti Ljubljani. Od obeh strani pripelje cesta trudnega popotnika naravnost v mesto, kjer mu ponujajo skrbno postrežbo razne gostoljubne gostilne. Leži nekako v sredi med Trstom in Ljubljano, 555 *m* nad morjem. V Ljubljano, kakor tudi v Trst vleče se od tod 54 *km* dolga cesta, na izhodni strani mesta dohajajo in odhajajo pa razni vlaki južne železnice na kolodvor, kjer je jako živahen promet. Kdor se pripelje po železnici v Postojno, so mu na razpolago razni postrežljivi izvoščeki in omnibusi, ki te proti malemu plačilu potegneje od kolodvora do mesta. Ako si pa trdnih nog, in te ne veseli ne ta ne oni, podaš se peš na pot in v desetih minutah si v mestu, katerega opasuje ob zapadni strani reka Pivka vijoč se po prijazni dolini proti jami, v katero izgine.

Na severozapadu se dviguje s svojimi razvalinami 672 *m* visoki Sovič. Tù je stal svoje dni grad Postojna, ki je dal mestu ime. Leta 1689 je vanj treščilo. Lesenina je zgorela, ostalo pa je osmojeno zidovje ki se je jelo rušiti in razpadati.

Mesto Postojna šteje 281 hiš, ki so vse trdno zidane, več je pa celo jako elegantnih stavb. Ondi je naseljenih nad 2000 prebivalcev, katerim se od leta do leta pridružuje večje število ptujcev. Le-ti se hodijo semkaj hladit in so deloma Tržačani, Puljani, Rečani in Goričani ter ostanejo v naši sredi po več mesecev na veliko korist mestu. Poleg teh pa dohajajo neštete množice leto za letom le za pol dné, za jeden ali tudi za dva dni v Postojno, da si ogledajo slovečo jamo in njena čuda. Med temi so čestokrat

tù člani vladarskih rodovin evropskih in izven-evropskih. Da taki prihodi niso brez upliva na naše mesto in prebivalstvo njegovo, je jasno kot beli dan, kajti poljedelstvo, živinoreja in trgovina ter zaslužek na veliki cesti in železnici niso tako razviti in obilni, da bi pripomogli prebivalstvu do blagostanja, ako se to ne bi zgodilo potom živahnega prometa s tujci, za katere je naš kraj kakor nalašč vstvarjen.

Sredi mesta se dviguje — v lep okras glavnemu trgu — visok spomenik notranjskega slavca, pesnika in skladatelja *Miroslava Vilharja*. Narodno izobrazbo pospešujejo „Narodna čitalnica“, „Ljudska knjižnica“, „Sokol“, pevško društvo „Postojna“ in druga narodna društva. Trije procvitajoči denarni zavodi — Občinska hranilnica in dve posojilnici — urejajo v mestu živahen denaren promet.

Za javni promet skrbe: c. kr. poštni urad, brzojav in južno — železnični urad.

Neprecenljiva dobrota za Postojno je nov vodovod z zdravo pitno vodo, zgrajen leta 1907, in električna razsvetljava. Tudi higijenskim zahtevam sedanjega časa je ustreglo mesto z napravo obširne kanalizacije. Vsled teh prekoristnih naprav in vsled svoje ugodne lege je Postojna najbolj prilagodna za letovišče. Lepi, senčnati drevoredi, divni razgledi s Soviča po krasni okolici, šetališča v jamskem parku, v borovju, kultiviranem po c. kr. gozdnih organih za pogozdovanje krasa, vabijo letoviščarje po udobno izpeljanih potih v naravo, kjer željno vdihajo prijeten, zdrav, borovi, aromatični zrak.

Postojna je sedež okrajnega glavarstva, okrajnega sodišča, davčnega urada i. dr. V novej-

šem času se je pokazal v mestu vsestransk blagodejen napredek. Zgradilo se je v proslavo 50-letnega vladanja Njegovega Veličanstva vsem modernim zahtevam ustrezajoča petrazredna ljudska šola, v jubilejnem letu 1908 pa se je postavil v proslavo 60letnega vladanja Njegovega Veličanstva nov hram ukaželjni mladini — moderno poslopje trirazredne deške meščanske šole. Izmed javnih poslopji izza zadnje dobe je omeniti novozgrajeno uradno poslopje c. kr. okrajnega glavarstva in bolnišnico zdravstvenega okrožja postojnskega.

Tujskemu prometu je namenjeno znatno število moderno urejenih hotelov: „Postojnski dvor“, „Hotel pri kroni“, „Narodni hotel“, „Hotel Ribnik“ itd.

Za dušni in večni blagor meščanov je bila tu nanovo sezidana leta 1777 krasna župnijska cerkev, posvečena svetemu Štefanu, kjer opravlja službo božjo dekan s pomočjo jednega ali dveh kaplanov. Na pokopališču počiva med drugimi za narod zaslužnimi možmi tukajšnji dekan in slovenski pisatelj Peter Hicinger. Vidite, taka je Postojna dandanes; pač ob vsej svoji skromnosti zadosti imenitna in pomenljiva za razvoj tega kraja.

Sedaj se pa ozrimo še nekoliko po njeni okolici, ki je tudi vredna, da si jo dobro in natančno ogledamo.

Na Sovič greš mimo gradù po strmi ozki poti, katera se pa že takoj za hišami razširi v drevored, obsajen z lipami in akacijami, ki se zmerno napét vleče do vznožja razvalin. Drevored je jako prijetno šetališče. Da si tudi razvaline nekdanjega gradú Postojnskega tù gori nikakor

niso mikavne, je vendar pot tjekaj vže zaradi divnokrasnega razgleda trudavredna. Na desnem robu Soviča je zgrajen vodovod za Postojno. Na zapadni strani mesta leži pred tvojimi očmi bujno-zelena Pivška dolina, po kateri se vije srebrnemu pasu podobna reka Pivka. Po sosednjem kamenitem Krasu pa je videti vže od tú blago-dejen, svoje dni plodonosen vpliv pogozdovanja. Tudi to bode dalo v nekaterih letih našemu kraju vse drugo lice, nego ga ima dandanes. Skozi gozde severno od Postojne vijeta se velika državna cesta v Planino in železnica na Rakek. Mogočni, 1300 metrov visoki Nanos straži in ščiti nas na jugozapadu s svojim širokim hrbtom, medtemko nas na izhodu 1266 metrov visoki Javornik hladi s svojimi senčnimi gozdi. Na južno stran proti Trstu dviguje se morskim valovom podobno valovito in kamenito kraško podbrdje.

Ker mora na tem svetu imeti vsaka reč svoj začetek, ga smemo izvestno zahtevati tudi gledé Postojne. Pričetnik je bil uprav naš starodavni Sovič, na čegar vrhu je stal trden grad. Grad in gora bila sta v isti dobi — Rimljani so gospodarili po naših krajih — dobro vtrjena, in národna pripovedka hoče vedeti, da so se tedaj ropne ptice postojne (orli) jako rade zbirale po skalovji na Soviči in da je od tistih prešlo imé na grad, ki se mu je reklo Postojna in od gradu pa na selo ob znožju njegovem nastajoče, ki se je sčasoma razširilo do današnjega mesta.

Po razpadu rimskega cesarstva izginil je vsaki sled o lastništvu Postojnskega gradu do srednjega veka, dokler so ga dobili v last tedanji istrski grofje „Arisperch“ in „Arensperch“. Le-ta gospoda je bila pa ob jednom tudi lastnica mesta

in okolice, ter jo je mogoče skoraj dvesto let zasledovati v zgodovini teh pokrajin. Leta 1149 bereš namreč ime nekega Hermana kot prvega Arispercha in leta 1331 podaja nam Gvarina Arenspercha. Vendar pa v tej dobi Arensperchi vže niso bili nič več samolastni gospodarji, kajti listine kažejo nam leta 1326 goriške grofe kot posestnike trdnjave, za temi pa leta 1335 gospodo Štegberško. Le-ta je prodala leta 1371 grad in mesto avstrijskima vojvodoma Albrehtu in Leopoldu; kupčijo je sklenil Janez pl. Stegberg. Vže prihodnje leto 1372 sta zastavila Albreht in Leopold grad in mesto tedaj jako bogatemu in prav tako razuzdanemu Celjskemu grofu Hermanu. Odslej nadalje bila sta grad in mesto vedno zastavljena sedaj temu, sedaj onemu plemiču do leta 1616, ko ju je cesar Ferdinand II. prodal knezu Janezu Uhru Eggenberžanu.

V tisti dobi je dožveila naša dežela žalostne čase in ž njo vred jih je prestala tudi Postojna. Turške druhali so divjale po deželi in Benečanov se je bilo tudi vedno bati. Tedanji prebivalci so bili vsled tega na polovico noč in dan v orožju in lastniki Postojne so bili ob enem vojni glavarji ob Pivki in na Krasu. Ker Turki utrjenemu gradu niso mogli do živega, so raztresali svojo divjo jezo tem huje po mestu in okolici. Ropanje in požiganje je bilo na dnevnem redu in krščanska kri nedolžno pomorjenih mladih in starih, možkih in ženskih je tekla v potocih po tej okolici. Obupno vpitje oskrunjenih in divje trpinčenih deklet se je čulo tedaj povsod, kamor se je pripodila ostudna turška druhal in to ni bilo le enkrat ali dvakrat. Petkrat so pustošila kopita turških konj postojnsko okolico in sicer leta 1511, 1528, 1559 1560 in 1564!

To so letnice, ki so vse zapisane z našo srčno krvjo v zgodovini slovenskega národa.

Drugi naš sovražnik, Benečani, ni bil tako divji kakor Turki. Njim je bilo več za krasne gozde, ki so se tedaj razprostirali, po Krasu koder sedaj prepeka solnce sivo skalovje. Vse tiste gozde so izsekali nam Benečani ter les odpeljali s seboj; rodovitno prst sta odnesla potem burja in dež in nam ni ostalo družega, kakor golo skalovje. Leta 1508 so se polastili Benečani gradú, pa ga niso dolgo obdržali.

Poslednji zasebni lastnik tega gradú je bil baron Frančišek Oblak plemeniti Wolken-sperg. Le-ta ga je prodal leta 1722 cesarski dvorni kamori na korist kraške konjereje. Odslej nadalje je ostala graščina vendo državna last. Planinski in dolinski travniki so se izločili leta 1749 iz posestva Postojnskega gradú, ter so se prepisale prestranskej graščini v last za povzdigo konjereje.

Ko se je leta 1748 Kranjska razdelila na več okrožij, postala je Postojna sedež okrožnega urada za Notranjsko, kar je ostala do leta 1850, ko je dobila naša dežela zopet novo lice.

Koliko je prestala Postojna v turških stiskah in v koliko nadlogo so ji bili Benečani, smo že povedali. Toda to ni bilo še zadosti. Tudi ogenj jo je dostikrat obiskal. Dvakrat in to leta 1731, ter 1802 je požar po Postojni tako razsajal, da jo je do tal vničil.

Pa tudi francoski boji niso šli brez sledú mimo nas. Francozje so si ustanovili za časa svojega gospodarstva na Kranjskem v Postojni „intenanco“, t. j. vojaško gosposko, kateri je skrbeti za dobavo živeža, obleke in sploh vsega, kar je vojaku treba, da je sposoben na pot in na boj.

Pa tudi za poduk so Francozje skrbeli s tem, da so ustanovili v Postojni malo gimnazijo.

Leta 1848, 1859 in 1866, ko smo imeli krvave boje na Laškem, bila je Postojna nekako osrednje zbirališče našim armadnim pododdelkom, in od leta 1872 nadalje služi postojnska okolica primorski vojni diviziji (Pulj, Trst in Gorica) kot jako ugoden svet, gledé raznovrstne porabe orožja za velike vojaške vaje, kamor dohajajo čestokrat tudi večji vojni oddelki iz Štajerskega, Koroškega in Ljubljane.

Da je Postojna tako zaslovela po širnem svetu, pa ne gre hvala njeni politični, zgodovinski preteklosti. Ne! Zgodovina njena bi ne bila zadosti velika za to. Postojna je zaslovela in slovi po širnem svetu zaradi svojih naravnih čudotvorov, skritih v osrčju svoje okolice — pod zemljo. Tù se nahajo čudapolne in čudatvorne podzemeljske jame, dupline in votline, po katerih dnu se pretaka deloma bistra voda s „človeško ribico“, deloma pa so se nakapali v teku tisočletij prekrasni, divno se lesketajoči kapniški stebri, kakor bi bili iz tal vzrastli. Pravi se jim „stalagmiti“. Od stropa doli visijo ti pa druge take kapniške naobrazbe in podobe, kakor jih vidiš n. pr. po zimi viseti od streh, kadar zmrzuje. Tem prekrasnim kapnikom pravimo „stalaktiti“. Največ in najkrasnejih takih kapniških naobrazb se nahaja v Postojnski jami, dasitudi druge jame niso brez njih.

Postojnska jama.

I.

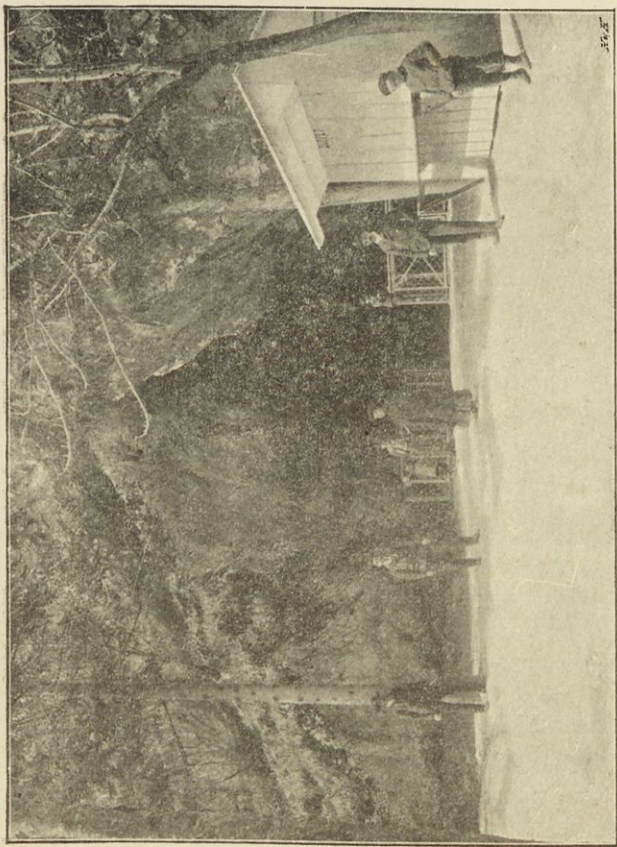
Zgodovina jame.

Postojnska jama se razteza kakih deset minut od Postojne, pod slemenom, nekaj čez pol ure dolgim. Vhod v jamo je ob cesti Postojna-Otok, ne daleč od mesta, kjer se zgublja reka Pivka pod zemljo — v jamo. Velika jama, oziroma glavna pota, so dolga 4060 *m*, postranske ali male jame imajo pa čez 3000 *m* daljave. Obvodna jama, kolikor jo je do sedaj raziskane, meri kakih 2000 *m* na daljavo. Skalno sleme, pod katerim se vleče Postojnska jama, je iz začetka precej strmo, potem se polagoma dviguje, da naposled jako hitro po ravnini pada. Smer mu je proti severu. Najnižja točka v obvodni jami, kjer namreč privrši reka Pivka v jamo, vzvišena je nad morjem 511 *m*, vhod pri železnih vratih 530 *m*, vznožje gore Kalvarije 520 *m*, vrh gore Kalvarije pa 564 *m*. Sleme samo, pod katerim se jama razteza, je nekoliko višje nad morjem, kakor vznožje jame in sicer: Dolinski vrh nad začetkom jame 625 *m* in Kozji vrh nad koncem jame 647 *m*.

Cesta do vhoda je jako zložna in lepa ter obsajena s košatim senčnim drevjem. Ta v po-

letnem času in hudi vročini popotnim jako dobrodejen drevored je dal nasaditi vpokojeni c. kr. vladni svètnik, gospod Anton Globočnik pl. Sorodolski, čegar plodonosno uradovanje ostane celemu Postojnskemu glavarstvu v neizbrisljivem spominu.

VHOD V POSTOJNSKO JAMO.

Blizu cerkve se zavije ta cesta od velike ceste na stran in te prepelje po četrtuni hoji do jako prostranega vhoda. Ondi na desni stoji novo

zidano strojišče, kjer se izvaja za razsvetljavo jame in Postojne potrebni električni tok, kateri je po jami napeljan v električne svetilke, ki jo čarobno razsvetlujejo. Kdor si je ogledal jamo ob času, ko se je razsvetljavala še edino le s kadečimi se plamenicami in brljavimi svečami, ta se ne bo mogel dosti načuditi razliki, ki se mu v njej pokaže jama električno razsvetljena.

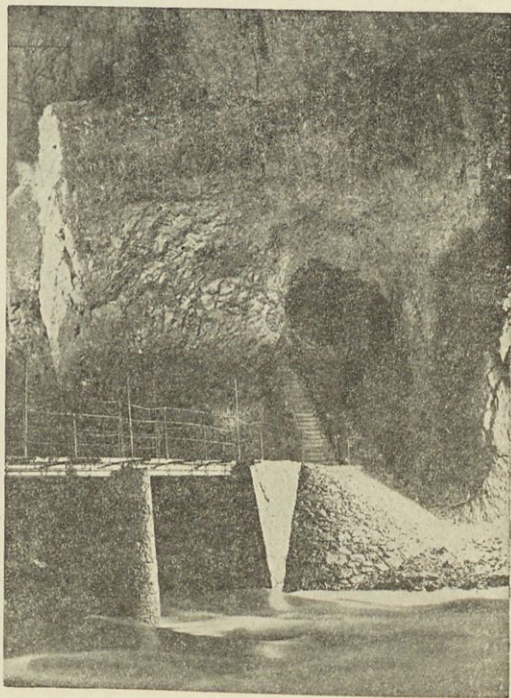
Jamo opravlja posebna jamska upravna komisija, kateri na čelu je vsakokratni okrajni glavar. Člani, komisije so: jeden politični uradnik, okrajni inženir, davčni oskrbnik in trije zastopniki mestne občine.

Kdor si hoče jamo ogledati, mora plačati določeno vstopnino, katere dohodke rabi komisija za olepšavo jame in razne poprave po nji, kakor tudi za njeno razširjanje. Kar vrhu tega ostane čistega prebitka, pripade na polovico jamskemu zakladu, na polovico pa mestni občini postojnski. Ti dohotki so posebno zdatni vsako leto ob binkoštnih praznikih, ko se pripelje binkoštni pondeljek od vseh vetrov na tisoče in tisoče ljudstva v Postojno ogledovat svetovnoznano jamo, "katerej ni nikjer na širnem svetu več enake! Na binkoštni pondeljek obhaja národ vsako leto spomin na odkritje jame, katere stareji del je bil, če tudi malo, pa vendar le kolikor toliko znan že v trinajstem veku ljudem, kar nam pričajo v skalo zarisane črke in letnica: C. M. 1213. Novejšo jamo je našel pa meseca aprila 1818 vodnik po stari jami, L u k a Č i č. Ta spomin se obhaja po vsej Postojni kolikor se dá slovesno in veselo. Glavne dele v jami razsvetluje čarodejno 36 električnih svetilkobločnic, po rovih in hodnikih pa je razvršenih 974 električnih žarnic, da ondi preganjajo črno temoto. Postojnska jama

je na binkoštni pondeljek prava podoba tistih pravljic iz jutrove dežele, ki nam jih živo slika knjiga „Tisoč in ena noč.“

Nemogoče je povedati, kateri oddelek v čudoviti jami človeka bolje prevzame, kajti vse je treba le sam videti, vse le sam občutiti! Vsak korak po jami te privede pred nove podobe nove

MOST V VELIKI DVORANI.

tvorbe, ki se zopet na vsak pogled spreminjajo, kakorhitro jih ogleduješ od kake druge strani. Že si hodil dobri dve uri, ko si zopet na onem mestu, kjer si vstopil v jamo in zdi se ti, da si hodil komaj dobro uro.

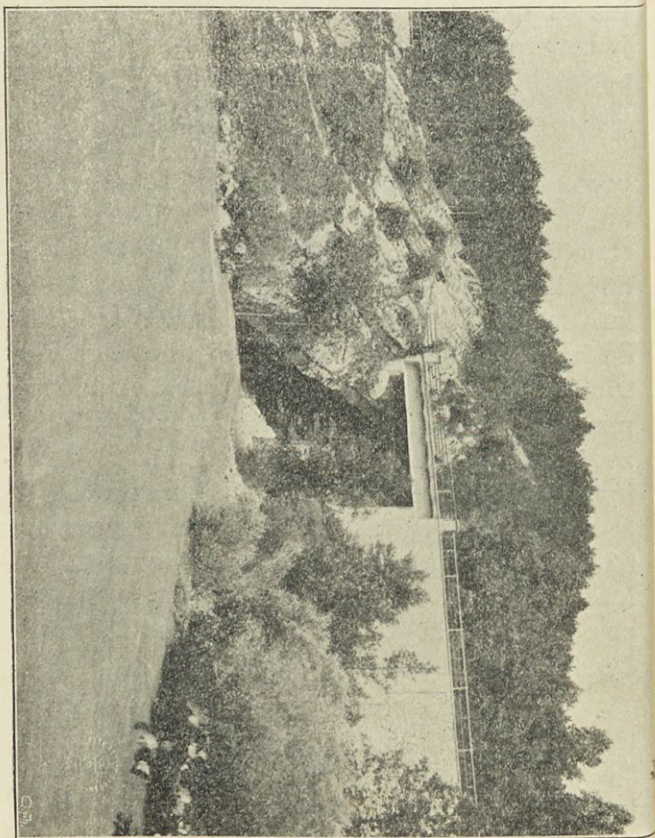
Ozrimo se sedaj nekoliko po samej jami. V jamo se lahko poda vsak, ki to željo javi pol ure prej jamski komisiji in plača določeno vstopnino. Navadno je pa za obisk jame določeno celo leto ob $\frac{1}{2}$ 11. uri dopoldne, od 1. aprila do 31. oktobra pa tudi ob 4. uri popoldne. Med tem časom je lahko ogledati jamo vselej ob električni razsvetljavi. Obiskovalcem se odkažejo v to določeni vodniki.

Senčnata terasa pred vhodom nam darežljivo ponuja prijetne prostore na svojih klopeh. Nekako čudno navdušenje prešinja vsakega, kdor prvič stopi pred impozantni vhod čudovite jame. Ob levi, kakih 15 m od glavnega vhoda, so druge manjše železne duri — vhod za vodnike. Še nekoliko bolj na levo se strmoglavi reka Pivka v svojo podzemsko palačo, ki jo vršeč in hrumeč prehiti ter pod zemljo dalje deroč pri Planini zopet zagleda beli dan kot reka Unec. Toda kratka ji je tudi sedaj pot na površju zemlje. Zopet se nam umakne izpred oči ubravši pot pod zemljo tja proti Vrhniki, kjer se pokaže na dan kot zelena Ljubljana, ki se po dolgočasnem, malomarnem teku po ljubljanskem močvirju uro hodá pod Ljubljano izliva pri Zalogu v Savo.

Sveta groza strese nas, ko prvič stopimo v te čudapolne prostore, v te prekrasne hrame in žive priče božje vseмогоčnosti. V raznih povestih in basnih o zakletih gradovih, o dobrih in hudih duhovih, o divjem in povodnem možu, se bere dostikrat o podzemskih gradovih, ki se v samih demantih in žlahtnih kamnih leskečejo in utrinjajo. Kdor še ni takega podzemskega gradu na lastne oči videl, bi pač ne verjel, da se pod sivo goró, po kateri se pase plaha divjačina, nahaja v res-

nici tak grad; da so ondi v resnici velikanske dvorane, katerih stene se leskečejo, kakor bi bile zložene iz samega žlahtnega kamenja; da se v njih stotine in stotine ljudi veselo vrti po taktu

PIVKA.

vbranih godcev, da se ondu nahaja v resnici lep park z okamenelimi cveticami in naravno upodobljivimi rastlinami; da ondi šumi in vrši prava živa voda; da se ondi dvigujejo goré, ki se med njimi vlečejo doline, obdane od raznih stebrov in

druzih reči, ki jih vidimo navadno med nami. Vse to se nahaja v resnici v postojnski okolici, kjer je svoje dni, v silodavnih starih časih reka Pivka jela spodjedati apnene sklade, ki že sami na sebi niso kdo vé kako trdni, ter si je vedno globokeje in dalje napravljala pot v temno osrčje matere zemlje, dokler ni izvotlila sedanje dolge jame, kamor prihajajo leto za letom tisoči in tisoči ljudi od vseh strani in od vseh vetrov. Reka Pivka je rila in še riže vedno globokeje in dandanes je videti le kratek njen tok, ki se vršeč zgublja v neznane dupline. Praznih jam, kakor jih je pustila deroča voda, Bog ni pustil. Zato je poklical delavcev — vodne kaplje jim recimo — in jim naročil, naj mu ozaljšajo jamo in jo obdajo s čarobnim leskom. Na tisoče in tisoče jih je hitelo spolnjevati voljo božjo in vsaka je vzela s seboj za okrasbo potrebne tvarine, kolikor jo je le nesti mogla. Ni bilo Bog vé kaj, toda ker so delale vzajemno, ker so tvarino oddajale druga za drugo na eno in tisto mesto tisoč in tisoč let razdelivši se po apnencu na vse kraje, se je končno vendar le poznalo mojstrsko delo njihovo, ki ga ne doseže nobena umetnikova roka, kaj še le, da bi ga prekosila! Kaplje, ki so vršile to prekrasno delo, so bile in so še navadne vodne kaplje, ki so padale v podobi dežja na površje sive gore, ki so pod njo razteza jama; od tod so hitele po apnenih skladah v gore ter si je vsaka spotoma vzela s seboj nekaj oglenčeve kisline in pa raspuščenega apna, kolikor ga je ravno mogla nesti. Spotoma je, prišedši na zrak v jami, zbežala od nje oglenčeva kislina in tedaj je odložila kaplja obenem tudi nekaj svoje apnene tvarine na stropu, kjer si je nekoliko časa odpočila, nekaj pa jo je vzela

padši na tla s seboj, kjer se je sama takoj razpršila, na atome razpršila, apnena tvarina se je pa strdila in za vsako kapljo nekoliko narastla. Tako so se v teku tisočletij napravili vsi tisti kapniki, ki visijo od stropa doli in oni, ki jih vidimo, kakor bi bili vzrasli iz zemlje. Kjer sta se v tej dolgi vrsti let zgornji in spodnji kapnik združila, ondi nastal je — steber, ki mu je videti, kakor bi podpiral nad seboj razprostirajoč strop.

Tako so nastala tista čuda po jami, ki ti dandanes vzbujajo strmenje, ako si namreč — po jami stikajočo prizadenež toliko truda, da pomisliš, koliko in koliko tisočletij je šlo v večnost, preden se je vse to nakapalo, kar ogleduje sedaj tvoje oko.

Jama je bila natančno premerjena še-le leta 1833; temu ne ravno lahkemu poslu se je posvetil tedaj rudarski uradnik Ivan Fercher. Leta 1856. sta prišla vanjo cesar Frančišek Jožef in cesarica Elizabeta in od tedaj nosi tudi del jame od „Groba“ do „Ljubelja“ Njuni visoki imeni. Leta 1866. so izdatno razširili prejšnji ozki vhod v jamo ter so ga obsadili z drevjem. Šest let kasneje so napravili po jami železnico, ki jako ugaja zlasti slabotnim ljudem. Speljana je do Kalvarije in dolga 2560 m. Leta 1874. so napravili v veliki dvorani čez reko Pivko železen most in zopet šest let kasneje — 1880. — pa trojezične napise na transparentnih tablah po vseh bolj imenitnih prostorih jame. O električni razsvetljavi, ki so jo vpeljali leta 1884. po jami, smo govorili že na drugem mestu. Leta 1891. je naročilo c. kr. poljedelsko ministrstvo višjemu rudarskemu uradniku v Pribramu, g. Josipu Schmidu, da naj izdela natančen črtež jame in njenih dosedaj znanih delov, ter preračuni, v kakem razmerju je z nad njo naha-

jočo se plastjo. Dotični gospod je zaupano mu delo izdelal jako natančno in nadejati se je, da napoči s tem kraškemu votlinoslovstvu nova še slavnejša doba.

II.

Stara jama.

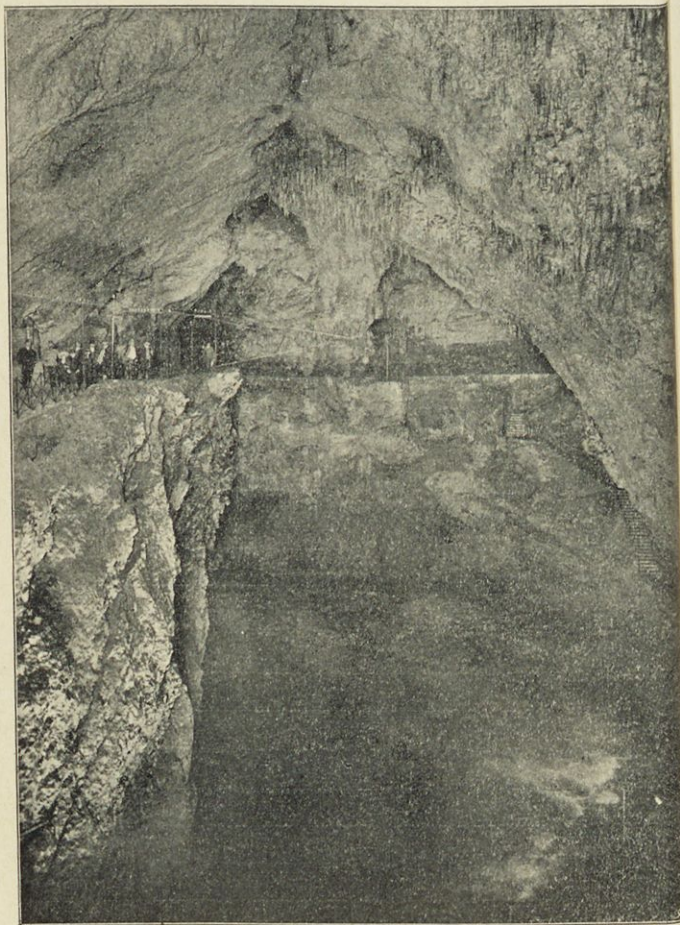
Vodniki nas že čakajo; sledimo jim v jamo. Ozek hodnik sprejme nas v nekakem polumraku, ki je nastal iz jako skromne dnevne svetlobe in iz one, kar jo izhaja od električnih žarnic. Še preden se oko privadi tej izrednosti, že se jame raztezati pred našimi očmi hodnik, ko smo ravnokar zavili okoli vogla, v širjavo na desno in levo. Hladán, toda dober in zdrav zrak duhti nam nasproti iz jame, kar jo je bilo znane do leta 1818., ali stare jame.

Votlo vrščanje se sliši pred nami in prejnego si domišljamo, se nahajamo v veliki dvorani, ki se v čarobnem svitu električne luči razprostira pred nami, kakor bi jo obsevala prijazna svetloba polne lune. Čudovito presenečeni se bližamo železni ograji in strmé opazujemo čarodějní prizor, ki se tû pod vplivom elektrike kaže našim očem. Nad nami mojstrsko od nevidne vseмогоčne roke obokani strop, ki se v njem otrinja na tisoče kristalov, pod nami vršeča voda Pivka, in niti ne opazimo, da stojimo na naravnem mostu, ki ga je narava sama potegnila čez divjo reko. Odtod na levo vodi te k reki samej 84 stopnic in pri njej si, ki se v divjem diru podi mimo tebe v svoje temno podzemsko kra-

ljestvo. Brezštevilno lučic oznamenjuje njeno strugo po vsej veliki dvorani.

Velika dvorana, ki se imenuje tudi „Neptu-

VELIKA DVORANA.

nova jama“, je 28 *m* visoka, 45 *m* dolga in 30 *m* široka in obenem največja votlina pod zemljo.

Od vhoda do semkaj znaša pot 28 m. Do leta 1818. so hodili ljudje le do semkaj, kajti ves ostali del jame se je odkril šele kasneje, ko ga je bil tega leta našel voditelj Čič. Do tū sem je prišel tudi cesar Franc I. leta 1816. in se je temu prihodu postavil v jami prvi spomenik iz črnega mramorja, ki je vzdan v skalno steno ob prej imenovanem naravnem mostu.

Ondi se bere:

FRANZ I.

Kaiser von Oesterreich,
der Gerechte, der Gütige, der Weise, stand am 16. Mai
1816 hier und besah diesen unterirdischen Schauplatz.

Josef Ritter von Löwengreif, k. k. Kreiskassier,
hat dieses mit innigstem Gefühle der Untertansliebe und
Ehrfurcht der Mit- und Nachwelt bemerkbar gemacht.

To bi se po naše reklo:

FRANC I.

cesar avstrijski,

pravični, dobrotljivi, modri, je bil

16. maja 1816 tū in si je ogledal ta podzemeljski prostor.

Josip vitez Löwengreif, c. kr. okrožni blagajnik,
je to s pres.čnim čutjem podaniške ljubezni in globokega
spoštovanja označil vrstnikom in potomcem.

Do leta 1856. so se morali obiskovalci pri tem spomeniku vračati, kajti strma kakor zid navpična stena jim je zapirala vsako daljno pot po jami. Tistega leta so pa vsekali vanjo „umetno galerijo“, ki je poldrugi meter široka in 55 metrov dolga. Ta galerija veže veliko dvorano s cesar Ferdinandovo jamo. Napravil jo je po odloku c. kr. okrajnega predstojnika in namestnišnega svetnika Valentina Murnika tedanji civilni inženir Pavel Eunike. Prav tū je jako lep razgled na veliko dvorano. Galerija je za jamo velika dobrota, zlasti starejšim in trudnim ljudem. Kdor je namreč v

prejšnjih časih prišel semkaj, moral je hočeš-nočeš stopati po 84 stopnicah doli in na drugi strani zopet kvišku. To pa zlasti ob deževji ni bilo tako lahko, kakor bi si človek mislil, kajti Pivka je navadno izstopila, preplavila most in bližnjo okolico in zaprla vsakemu pot. Odkar je galerija tū, je povodenj v jami brez pomena.

Na vsak način je vredno ogledati si jamo tudi s tega kraja, toraj podaj se na pivški most, kajti odondot vidiš nad seboj dvorano še le v vsem njenem veličastvu. Zato boš prav storil, če jo kreneš v jamo gredé po poti čez most; vračajoč se iz jame pa zaviješ na galerijo, ker bodeš kolikor-toliko utrujen in bi se ti pač javaljne ljubilo ubirati po jedni strani doli 82, po drugi pa zopet gori 84 stopnic. V jamo dospevšemu je pa to prava igrača.

Vsak toraj, komur je kaj na tem ležeče, da si ogleda veliko dvorano od vseh strani in da se kolikor moč navzame njene lepote, naj ne opusti ugodne prilike. Že po prvih 23 stopnicah bodeš prišel na ograjen prostorček, kjer ti zija za ograjo črn propad, na čegar dnu vrši reka Pivka. Ob njem drži pot „v staro jamo“, kamor se pa zaradi slabe in nerodne poti sploh malokdo poda; tudi ni videti nič posebnega ondi. Med kapninami v tej jami je posebno znamenit rdeči slap, poleg tega pa še drugi slap. Tū se nahaja tudi lopa, v kateri je v celi jami zarisanih največ imen in to iz starih časov. Najstarejša letnica ondi bere se 1213 in črki C. M. Za to bodeš našel ondi letno številko 1323 in imé Kjrheifer. 1343 Kirchemer prs., C. P. 1393. 1413 Mihael Hauser, 1538. 1516 Philipp Wenger, Gnad dir Gott. 1523 Stumpberg. 1534 Kjrheimer. 1540 Kauver Hanns Hueber 1547.

1575 pozna se le nekaj čačk. 1575 M. W. (J. Sciffrerere) 1575. 1575 M. Weingarter. 1575 J. Tchifferr. Ca. Agourer 1576. 1576 Longkainr. 1578 Der mit Herrn Joseph Holla Gnad dir Gott. 1580 Erzpriester. 1580 Görger Tauffrer Franz Anton Herzog zu Croman. 1580 auch Fürst zu Eggenperg. A. W. 1585 1585 Ferko Jankeritz. Gnad dir Gott 1587 Mariahilf za Vilharbar. 1592 Walant. Junika. B.P. 1606. 16 S 34. M. 1634. F. v. Steinach. 1634 Hanns Hueber. Stephanus Kanzianer. 1634. Dietrich. Maximilian Frauenholz 1636 Kaspar Moll. 1636 Martinus Cuboi. 1641 Stirch. Herr Jakob Rauver 1641. 16 JMO 42. 16 JPS 42. Lohr Ingenirer. Franz Himer, Tischlergesell aus Baiern. Fürst C. Eggenberg (grb). Johann Melchior Ott. Johann Paul Sarche 1642 den 6. Juni. Marco Sernich, Bildhauer 1648 am 12. Genaro. Joannes Grassanz 1648. Hans Korn 1649 den 3. Juni. Johann Paul Hueber 1675. 1676 G. Nostiz. Muhl Brigel i. t. d.

Ta imena so zgodovinski mejniki, ki pričajo in še dandanes kažejo, od kedaj že slovi Postojnska jama.

Podajmo se dalje za 20 stopnic in dospeli smo do ozkobočnega naravnega oboka, ki nas skozi vodijo stopnice dalje. Tù še-le opazimo, da naravni most čez Pivko ni družega, kakor kapitalen skalnat hrbet, dvakrat prevotljen; skozi jedno teh votlin dere Pivka, skozi drugo smo šli ravnokar sami po stopnicah doli. Pred nami je od vseh 84 stopnic le 28, ki bo treba po njih doli in — že smo ob levem bregu Pivke, ki se od njega vpenja na nasprotno stran jako trden železen most. Stopimo nanj. Pod nami vršēča divja reka, nad nami v blede električni svitlobi

obok velike dvorane, katere čarodejni žarni blišč odseva iz vode, bobneče pod nami, nas nepopisno navduši in neizbrisljiv je vtis, ki ga vzameš od tū s seboj.

Kdor je rekel A, mora reči tudi B. Po jedni strani smo prišli po 84 stopnicah semkaj doli. Sedaj, ko smo se nagledali, nam pač ne preostaja družega, nego po drugi, pred nami vspenjajoči se strani zopet kvišku. Za dve stopnici smo na dobičku, kajti le 82 jih bo treba pustiti za seboj, če hočemo zopet gori do galerije.

III.

Ferdinandova jama.

Leta 1818., meseca aprila, je zasledil in našel jamski voditelj Luka Čič nadaljevanje jame, ki smo občudovali v poprejšnjem poglavju. Po novem tiru dalje stikajoč so se odkrili njegovim očem čudapolni podzemski prostori, ki bomo o njih govorili deloma takoj, deloma nekoliko kasneje. Mesec dni kasneje je počil v Postojni glas: Prestolonaslednik nadvojvoda Ferdinand se pripelje letos v Postojno in si ogleda tudi jama. Pričele so se takoj nad zemljo in pod zemljo velikanske priprave za tako izreden prihod, da bode tudi kolikor mogoče impozanten in veličasten.

Prestolonaslednik Ferdinand res pride. V jami so ga sprejeli na drugi strani reke Pivke blizu že stoječega spomenika Francovega na levi pred vhodom v novo jama kar najslovesneje in so v ta spomin postavili spomenik, ki se glasi:

In dieser Grottenhalle
Wie Zauber anzuschau'n,
Wo aus dem Tropfenfalle

Sich mächt'ge Säulen bau'n,
Trat ein aus fernem Land
Manch hoch Erhab'ne schon,
Vor allen FERDINAND,
De: hohe Kaisers-Schn.

Am 17. August 1819.

Hueber sculpsit.
Loewengreif posuit.

Po naše bi se reklo:

V prekrasne te prostore,
Kjer čudo zrè okó,
Rastoče s kaplje vbóre,
Stebrovje prečvrsto,
Prišli so razni gostje
Iz raznih krajev sèm;
FERDINAND visokost je
Na čelu drugim vsem.

Dne 17. avgusta 1819.

Izklesal Hueber.
Postavil Loewengreif.

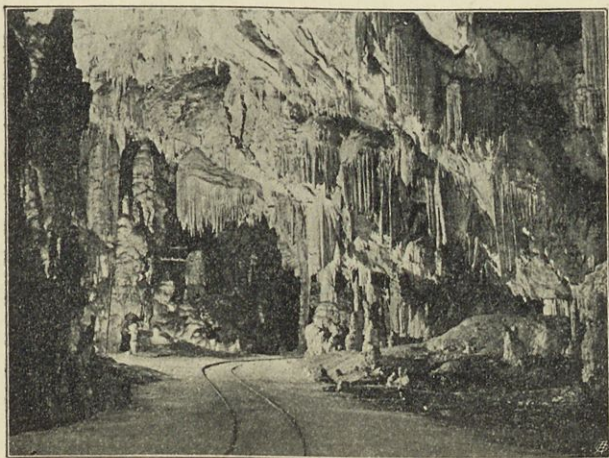
Novo odkriti prostori so dobili imé „Ferdinandova jama“ in so bili tako krasni s svojim blesku in sijaju, da je Čič, povrnivši se odondot zopet k svojim ljudem, ves presenečen vskliknil: „Nebesa sem našel ondi, tako se vse sveti in leskeče!“

Taka navdušenost ni kar nič prenapeta, če pomislimo, da je prišel Čič v kraje, kjer se še nikdar ni kadila kaka luč in so se lesketale nakapnine še v deviški svoji lepoti. Strjenih curkov naravnost od stropa doli, kakor tudi po stenah je tù danes že zdatno več in lepših.

Takoj pri vhodu v te prostore se začne železnica, ki so jo pričeli delati leta 1872. in se sedaj pelješ lahko že do Kalvarije. Če pa morda rajši hodiš, pa hodi od jame do jame, ti tudi ne bo žal, saj so pota izvrstna, povsod gladka in tudi s peskom posuta. Bati se ti ni, da bi se kam prekopicnil, ker te povsod čuvajo železne ograje pred samogoltnimi propadi, ki ti od več strani zavejo nasproti. Po svoji volji se lahko pomudiš povsod, kolikor hočeš in to ti bode sedaj treba, kajti videl boš toliko in tako zanimivega,

da ti dve uri ne bo zadostovalo, če vsaj neko postaneš. Ondi na desni vidiš sivo „leco“, mimo katere si že čez malo korakov pred „mesnico“, v kateri visijo stalaktiti podobni „svinjskim blatom“. Od tu na desno prideš ob ozkem tiru v jako krasno, toda silno zakajeno stransko jamo. Kapniki njeni so bili svoje dni čuda lepi. Tu ne pozabi ogledati „antične glave“, „angleškega

FERDINANDOVA JAMA.

vrta“ ali „parka“, „leva“; nekoliko dalje so „salam“, žal da so nevžitne, kakor tudi „gobe“. Blizo je tudi „prestol“.

Vrnimo se v glavno jamo. Pot pred nami je prostorna in zračna, nakapnine svetle, leskeče. Še nekaj korakov in pri „slapu“ smo. Jasnosive barve je in ves podoben okamnelemu pravemu slapu. Nekoliko dalje naletimo ob levi na poldrugi meter visok stalagmit, povsem podoben dunajskemu, po celem svetu znanemu porobku v železu

(„Stock im Eisen“), ki stoji na voglu sijajne palače ob „Grabnu“ in Kärntner Strasse“.

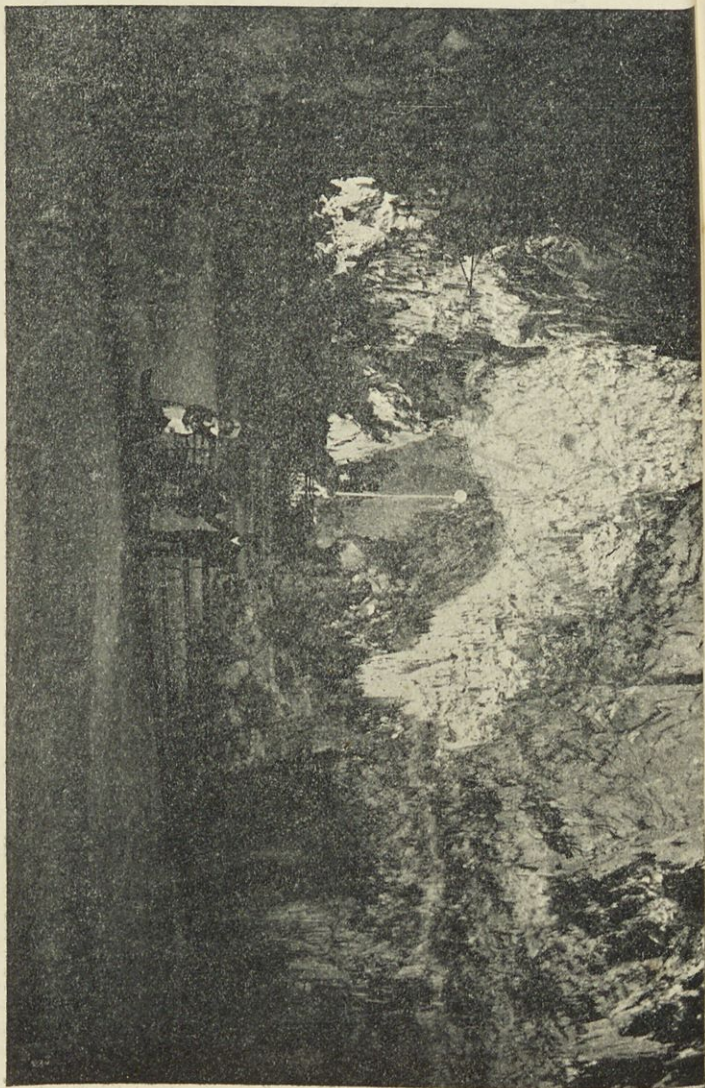
Prostor v jami se tû zopet dviguje na 10 metrov. Nakapnine so vže raznobojne in raznovrstne. Takoj smo zopet v prostorni lopi, imenovani „gotska dvorana“, posebno bogati raznovrstnih nakapnin. Od tû nadalje prideš na prostor, zavarovan ob eni strani z železno ograjo, kjer je videti zopet vse polno krasnobarvnih stalagmitov in belih kapnikov, med njimi pa stoji „krstni kamen“. Ako stopiš tu na kraj, da se pokaže v pravi luči od stropa viseče kamenje, boš mislil, da vidiš ob desni „severni žar“ ali „polnočno zarjo“. Od tû naprej sledé zaporedoma: „Krinolina“, „sarkofag“, „glediščna loža“, „cof“, „sv. Petra stol“, nekoliko dalje „ječa“, dokler se ne odpre pred tabo prostorna dvorana, v električni luči blesteče se „plesišče“.

„Plesišče“ je oddaljeno od vhoda že 548 metrov, meri 29 *m* na širjavo in 48 *m* na daljavo. Zrak je popolnoma čist in ne daleč na strani prav dobra pitna voda. Vendar pa ljudje rajši segajo po vrčku hladnega piva ali kozarcu iskrega terana, ki se tu toči ob vesēlici in vriskajoči godbi postojnskih godcev, po katerih taktu jo ubira mladina korak za korakom, vrteč se v živem kolobarju.

Na tisoče je tukaj zbranih leto za letom ob binkošti in drugih lepih praznikih ljudi in kljub temu je zrak tukaj vedno svež, vedno dober. Hvala za to gre naravnemu prezračevanju jame, ki se vrši samo ob sebi, ne da bi se čutil tu ali tam kak poseben prepih.

V tej jami so našli ob svojem času mnogo kostij takozvanega „jamskega medveda“ (*ursus*

PLESIŠČE.

speleus). Ko bi se bilo takoj od začetka bolj pazilo na take reči, dokler namreč tla še niso bila povsod umetno zjednačene, kdo vé, kaj vse bi se bilo tu še dobilo.

Tudi ta dvorana ima svojo spominsko ploščo. Posvečena je možema, ki sta si za jamo pridobila velikih zaslug.

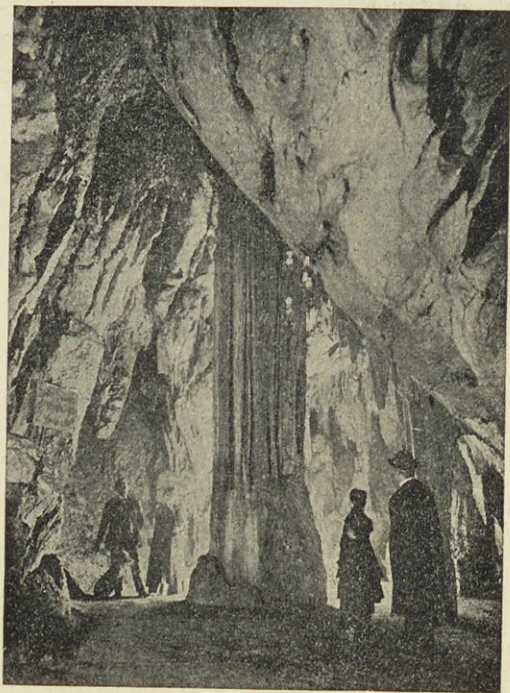
Ta gospoda sta bila Josip Jeršinič vitez Loewengreif in pa dr. Adolf Schmidl. Prvi je skrbel, da se je jama na vse kraje tehnično preiskala, drugi pa je z njenim popisom ves omikani in učni svet opozoril na njo. Napis na plošči je latinski in se glasi:

Protectoribus meis, Cultivatori meritissimo
Josepho Jeršinič equiti de Loewengreif
et descriptori ingenuoso
Dr. Adolfo Schmidl
MDCCCLXV.

S plesišča zavijemo dalje gredé na desno, kjer nas pripelje pot do kapnika, ki ima nekoliko podobo s kipom Matere Božje z detetom v naročji, nekoliko korakov dalje pa nas dovede pot mimo sijajno leskečega se kamenja k stebru, ki se mu pravi „stolp Pizanski“; nastal je tako, da se je velik stalagmitski steber ločil od svoje druge polovice in se omahnivši naslonil na svojega soseda. V neposredni njegovi bližini na levi je sezidala jamska uprava podzemeljsko c. kr. pošto — edino te vrste, -- ter postavila okoli nje mize in stole, kjer se o večjih jamskih slavnostih popiše in razpošlje širom zemlje vselej 10.000 do 15.000 jamskih razglednic s poštnim pečatom „Postojnska jama“, „Adelsberger Grotte“. Od tu naprej ugledamo v precej prostorni dvorani, ki je 8 m visoka, „žrelo“, „črepaho“, „krsto“, „kapelico“, „prapor“, „mrežo“, „lestenec,

„palmo“. Še nekaj korakov in pokaže se na „vodometa“ rdeč curek iz blestečo - bele tvarine.

Na levo od tukaj nahaja se jako ozka, nizka globina, 85 m dolga stranska jama. Pred vhodom visi od stropa doli „orlova perut“. Vsa ta

GOTIŠKI STOLP.

stranska jama se imenuje vsled svojih vosku podobnih okopnin, „voščena jama“.

Naprej gredé se nam zdi, kakor da bi ne mogli več dalje, kajti pot nam navidezno zapira velikanska nakapnina, obstoječa iz nébesa, raztegnjenega v gotskem slogu, čez veliko raznovrstnih stebrov, pod katerimi je videti „grob“.

„Gro b“ je ena najredkejših nakapnin v postojnski jami; posebno lep prizor, ako ga obdajajo luči od več strani. Na levo od „groba“ stoji čvrst korenjak stalagmit, ki se mu pravi „obelisk“.

Že mislimo, da nam pri grobu ne bo mogoče dalje, toda kmalu se prepričamo, da se Ferdinandova jama razdeli tu na dve strani. Jama sama se zavije pri grobu na desno proti vzhodu, mi pa se obrnemo na levo in stopimo v novo jamo, ki se ji pravi Franc Josipova in Elizabetina jama. Ime je dobila ob priliki prihoda Njihovih Veličanstev cesarja in cesarice v jamo, ki se je takrat odprla in vročila prometu. S tem, da smo se obrnili tu sem, smo pričeli tudi hoditi v kolobarju, v katerem se na levi strani vrnemo zopet k grobu.

Ta jama ni tako bogato in čudopolno obdarovana z nakapninami, kakor Ferdinandova, toda kar jih ima, so vse še nekako bolj deviške, manj zakajene, stebričje tanjše, vsaka reč nežnejša. Tu se nahaja najlepše belo in rdečkasto kamenje v celi jami, deloma prosto stoječe, deloma od stropa viseče ali pa ob stenah razploženo.

Vže kakih 30 metrov od vhoda v to jamo je bila pot tako ozka, da jo je bilo treba na mnogih krajih umetno razširiti. Kakih 68 m od groba se nahaja soteska, da se komaj človek človeku ogne, jedva pa je imamo za sabo, odpre se pred nami lopa, 17 m široka in 15 m visoka, polna bele rdeče obrobljene nakapnine. Ta prikazen je tako čudovita, da ne moremo zadosti opozoriti na-njo. Ondi-le na griču stoji steber stalagmit, mesnate barve, kakih osem in pol metrov visok. Nič manj impozantna so tu tudi tako zvana „zagrinjala“, od snežno belega do

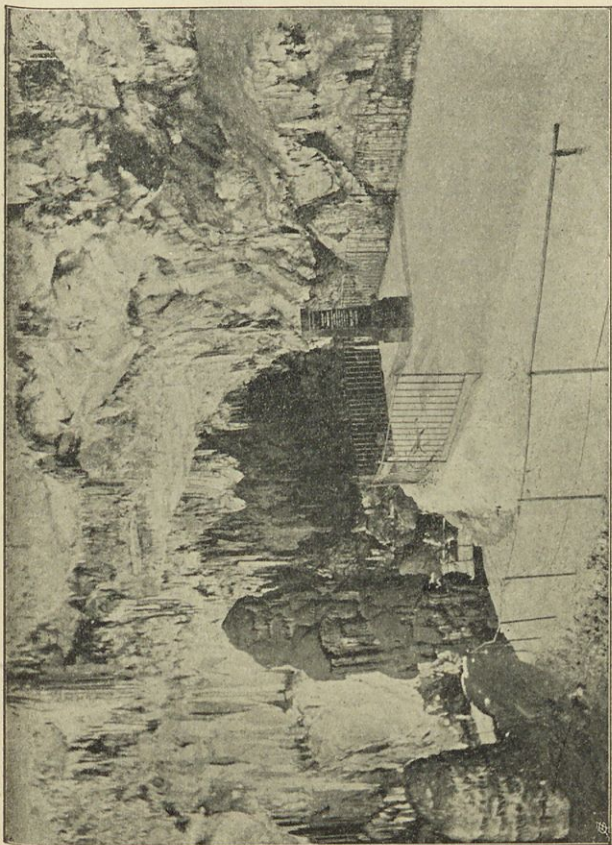
rožno - rdečega. Vsako ima drugačno podobo, vsako je drugače zgubančeno.

Še nekaj korakov in v drugi lopi smo. Ako se tù ozremo na pot, ki leži za nami, ne moremo, da ne bi vskliknili začudivši raznemu stebrovju, ki je tu nakopičeno. Mala gora Kalvarija se imenuje ta prostor. Takoj zato moramo skozi „presèk“, kjer je bilo svoje dni konec te jame. Leta 1856 so napravili tukaj 12 metrov dolg presèk, ki je 2 metra visok in ravno toliko širok, ter ž njim zvezali dve jami.

Ko si prehodil presèk, bodeš prišel kmalu k stebriu, visokemu kake tri metre, ki ima gotski slog in od tod dalje mimo sijajno se leskečega stebrovja v tako zvano „perišče“, kjer se leskečejo na višavi prekrasno snežno beli zastori, podobni razobešenemu perilu. Od tu se obok zopet vidno znižuje, od stropa visijo jako fine „dežju“ podobne cevce. Jama je tu široka 7 m in visoka 13 m. Stene se spreminjajo v raznih barvah: od snežnobele do temnorjave. Stebrovje se sklepa drugo z drugim v zoženih obokih. Dolgost jame znaša že 38 m ob 15 m širjave. Tu so videti nakapnine: „krokodil“, „zmrzli curek“, „briljantna dvorana“, „žalujka“, „spomenik“ in „Damoklejev meč“. Lepota, ki se tu nahaja na kapnikih, gre deloma na račun njihove še deviške čistosti in snažnosti, deloma pa tudi na račun raznih barv, ki so tu vse zastopane: od čistega kristala do temnorjave. Vsaka vspodoba ima svoje ime, največkrat dobro zadeto, ker ugaja podobi samej, tu pa tam -- no -- mora res domišljija nekoliko na pomoč, toda kaj, to nič ne dé! Več ali manj, in če ne od te pa

od druge strani je vendar vsaka reč podobna temu, kar predstavlja, na čegar ime je krščena. --

Pot se zavije trikrat in mi stojimo na višavi, ki se ji pravi „Belvedere“ (lep razgled), v

BELVEDERE.

resnici jeden najlepših krajev cele jame. Tu se je postavil „Spomenik Franc Josipov in Elizabetin“ na vedni spomin, da sta bila tukaj presvitla vladarja dne 11. marca 1857. l. Izsekan je iz do-

mačega črnega marmorja v podobi presekane piramide in ima sledeči napis:

Heimkehrend von einem Triumphzuge, dessen Wege
landesväterliche Huld und Milde unauslöschlich haben,
welten hier nach Eröffnung der nun allerhöchst dero
Namen führende Grotte

am 11. März 1857

FRANZ JOSEF I. und ELISABETH.

To se pravi po naše:

Vračajoč se iz zmagoslavnega sprevoda, čegar sled sta neizbrisljivo zapisali očetovska milost in milosrčnost, sta se tu mudila v že odprti jami, ki nosi Njuni najvišji imeni,

dne 11. marca 1857

FRANC JOSIP I. in ELIZABETA.

Na zadnji strani tega spomenika so vdolbene besede, ki bodo še poznim vnukim pravile, da je „dne 15. julija 1883 Nj. Veličanstvo ob priliki slavljenja šeststoletne zveze Kranjske dežele z dednimi pokrajinami avstrijske države na veliko radost tukajšnjega prebivalstva izvolilo počastiti jamo zopet s Svojo navzočnostjo.

Od „belvederja“ na zapadni strani zijá 184 m dolga stranska jama, temna in neobhodljiva, ker pot po njej še ni izdelana. Pravi se ji „tartarus“ ali „kraljestvo Plutonovo“, po domače „peklo“.*

---

* Preiskovalec podzemskih jam dr. Adolf Schmidl je že pred 40 leti označil po svoji duhoviti razsodnosti prav ta oddelek jame in pa podzemski tok Pivke za to, kar sta se dandanes tudi resnično izkazala, da sta — namreč mesti, odkoder bode mogoče skrbeti za nova odkritja pod zemljo. In glejte, res se je posrečilo nekaterim preiskovalcem jam v Postojni nedavno po tej poti, polni truda in nevarnosti, najti nova, do sedaj še v naročji matere zemlje skrita čuda narave. Sedli so namreč v „veliki dvorani“ Postojnske jame v čoln, ter po temni, nevarni poti podzemski deloma plavali po Pivki, deloma hodili ob njenem bregu v novo odkrito Otoško jamo, o katerej bomo kasneje spregovorili.

Pot v „tartarus“ je silno težavna, ker te vodi čez razne skale in dupline. Vendar je naša radovednost večja nego težave, ki nas čakajo na nezložni poti in hajdi dalje. Prej nego bi se bili nadjali, dospemo do malega grička, ki je nastal iz kaplje na kapljo tjekaj cepajoče, kar se še dandanes redno godi. Tukaj se popotnik lahko na lastne oči prepriča, kako vstrajno vstvarja mati narava steber, kakoršnih si videl na tisoče v jami. Le-ta griček ima na vrhu naraven „kotlič“, napoljen z vodo in tu notri ti pada kaplja za kapljo neprenehoma od stropa 19 metrov nad teboj razpetega. Iz kotliča hite kaplje po griču navzdol in vsaka popusti na njem nekoliko svoje vsebine. Vsled tega griček vedno raste.

Ako zavijemo tu na desno, bomo dospeli kmalu v „peklo“, na levo pa nas pelje pot do „globeli“, (basin). Globel ima podobo lijaka in je zgoraj 22·7 m, spodaj pa samo 9·5 m široka. V novejšem času so prišli že prej imenovani preiskovalci jam čez skalnato sedlo v drugo globel, ki je prvi skoraj enak, iz te so se splazili skozi majhno mokro votlino pod skalo v večji prostor, od koder so dospeli po ilovci, nanošeni od vode, do podzemskega brega Pivke, nadalje do velikega jezera pred tako imenovano Otoško jamo.

Vrnimo se na „belvedere“. Ako obrnemo tu „peklu“ hrbet in se potem držimo na levo, dospemo k „puščavniku“, stoječemu na krogli, poldrugi meter visokemu stalagmitu, od tod pa čez kakih 30 korakov na „Ljubélj“ in na njegovo višavo. Ako bi se od tu obrnili zopet na desno, prišli bi iznova k „Damoklejevemu meču“, katerega smo vže občudovali, preden smo dospeli do „belvederja“. Na levo drži pot v stransko

jamo, ki nas spominja na jako zaslužnega moža za Postonjsko jamo, po njem imenovano „Jeršino vičovo jamo“ (Löwengreif-Grotte).

Od „Ljubélja“, kateremu se tudi „Semering“ pravi, vodi pot navzdol o ovinkih na planjavo. — Na desni strani od nasipa vidi se luknja, kamor se zgublja voda, ki se semkaj steka z Ljubelja. Od tod je treba po ovinkih zopet navzgor kjer občudujemo mogočno strebovje. Na vrhu je viditi med raznimi stalagimti podobo „sv. Štefana“. Pot od glavnega vhoda do semkaj znaša vže 1852 *m*. Ako se tu spustimo na levo, pridemo v „jamo cesarice Marije Ane“.

IV.

Jama cesarice Marije Ane.*

To jamo odprli so leta 1865; iz nje drži pot ob desni po raznih ovinkih na „goro Kalvarijo“, kjer se odpre očem čudovito krasen prizor. Kakih 36 *m* od sv. Štefana že gledamo „črna pregrinjala“, viseča ob steni na levi. Na desni pokaže se nam steber črno-rjave barve. Po nasipu kakih 23 *m* dalje dospemo h krasnemu snežno-belemu stebru „briljantu“. Visok je 4·6 *m*, v primeri ima pa povprečno poldrugi meter. To je najlepši steber v jami in se odlikuje po divni svoji krasoti in

---

* Najnovejša raziskavanja so odkrila nadaljevanje jame Marije Ane proti severu. Skozi dve duplini, katere je komaj močno prelezti se pride v dva velikanska prostora, kjer greš po nasipninini lahko tako, visoko navkreber, da na vrh dospešvi nikakor ne moreš biti globoko od belega dne. Ni davno, kar so prav tu zasledili stranko jamo, polno kristalnosvitlih snežnobelih nakapnin nenevadne lepote. Da bi se pred časom ne dogodila kaka škoda, je ta oddelek zaprt z železnimi vrati.

snežnobeli barvi. Obdaja ga razno zobčasto kamenje. Zraven njega je drugi rjavkasto-siv steber z raznimi „nastrešjem“ podobnim prirastki. Na severni strani, nekaj korakov dalje ob poti, vgle-

VELIKI ŠOTOR.

damo večje, poldrugi meter široko in prav lepo nazobčano „nastrešje“.

Ako si, gredoč mimo sv. Štefana, opazil ondi, da je kraj dosti razsvitljen, ozri se tu, kjer stojiš

sedaj, po poti nazaj in ostenje za teboj se bo pokazalo tvojim očem v nepopisnej krasoti s svojimi kapninami. Dalje grede bodeš opazil na levi veliki „šotor“, ob desni zopet nekako „nastrešje z zastori“. Od tu na levi je videti „veliki šotor“, krasna kapnina, ki obsega s nastrešjem 4 m². Kapnine te vrste so videti v celi jami edino le tu. —

Obok v jami je bel, ter se vspenja čedalje viši. Tudi pot je vedno bolj napeta in že smo ob vznožju gore „Kalvarije“. Ob levi zija nam 10 m dolg in prav toliko globok prepad, poln lepih bledorめんkastih kapnin. Nad prepadom se dviguje črna stena z lepim belim kamenjem in raznimi preginjali, ob desni pa rjavosvitlo stebrovje. Tu je tako zvana „lopa žalosti“, ki dospeš konec nje na malo višavo, kjer se ti zopet odpre prekrasen razgled. Ob desni vidiš „velikogobo“ in „veliki špargelj“. Pred nami naravnost se dviguje v krasni meščnobledi električni luči velika gora „Kalvarija“.

V.

Gora Kalvarija.

Popotnik, ko dospeš semkaj, postoj! Toliko čuda, toliko nakopičene naravne lepote ne najdeš pod zemljo gotovo nikjer več. Tu najdeš na stotine raznih kamnitih podob, vsakovrstnih uzorcev, vsake barve, od snežnobeke do temnorjave. Mnogo je stebrov, ki leže kar vse križem počez, po dolgem, drug poleg družega, kakor je kateri padel in obležal. Ta del jame je glede impozantne prizornosti izvestno najlepši ne le na vsem Krasu, temveč brez ugovora na vsem svetu. Ime „Kal-

varija“ ima ta gora že od svojega odkritja in ga je dobila bržkone zaradi obilne množine tu se nahajajočih stalagmitov, ki so se ob pičli razsvetljavi in obilni senci domišljavemu duhu dozdevali podobni množici, hiteči na Golgato gledat na križ obsojenega Sinu Božjega.

Visoka je gora 40 m od vznožja do vrha, obok nad njo se dviguje pa še 17 m višje. Površje njeno meri kakih 200 m². Pot nanjo drži od treh strani, na četrti strani naslanja se pa gora sama na skalno ozadje. Najbolj strma je pot, ki smo jo ravnokar ubrali pod noge, t. j. iz jame cesarice Marije Ane. Ob strani zevajo ti grozna brezdna kvišku, vendar pa se ti ni bati nikake nevarnosti, kajti pot je varno speljana in ob prepadih zavarovana z železno ograjo.

Čez dva ovinka dospeš na prvo višavo, kjer si nekoliko oddahni in videl bodeš velikansko vsekrižem ležeče skalovje, prevlečeno z gladko skorjo, ki med njim kipé kvišku veliki in mali stalagmiti. Na prvem ovinku ob levi vidiš belo vodo deročo po skalah, ki se ji pravi „veliki hudournik“. Sredi svetlih zobcev visi „grozdu“ podoben kamen.

Ko dospeš na drugo višavo, bodeš že zdatno manj sopel, kajti pot niti na polovico ni več tako strma, kakor ona za nami, in je vrhtega lepo izpeljana v dveh ovinkih. Čim višje greš tem krasneje so podobe, ki se ti predstavljajo. Najprvo vgladaš „papigo“, dalje ob levi „okameneli gozd“, obstoječ iz velikanskih skupin stoječih stebrov. Na tretji višavi, ki jo dosežemo po nekoliko korakih, vgladamo krasen stalagmit, podoben pomorskemu svetilniku. „Tržaški svetilnik“ je to in stoji ob desni strani. Kmalu nato

dojdemo do velikanske skale. Kaj pa je to? „Noetova ladija“, obdana od brezštevlnih večjih in manjših stalagmitov vsekrižem. „Ladija“ sama je popisana z raznrstninimi imeni, ki se med njimi nahaja tudi ono vojvodine Marije Lujze Parmške, ki je dne 4. junija 1830 obiskala jamo. Od tukaj te pripelje pot do „velikega žrtvenika“ (altarja), ki ga vspodablja trivoglata višina obdana od krasnih belih stalagmitov na rjavih tleh; njim nasproti visijo od stropa doli lepi curki — stalaktiti. Od žrtvenika proti vzhodu se razteza stranska, 127 *m* dolga jama; v njej se nahaja z lepimi in bliščečimi stalaktiti, obraščena višina, ki se ji pravi „očarani vrt“.

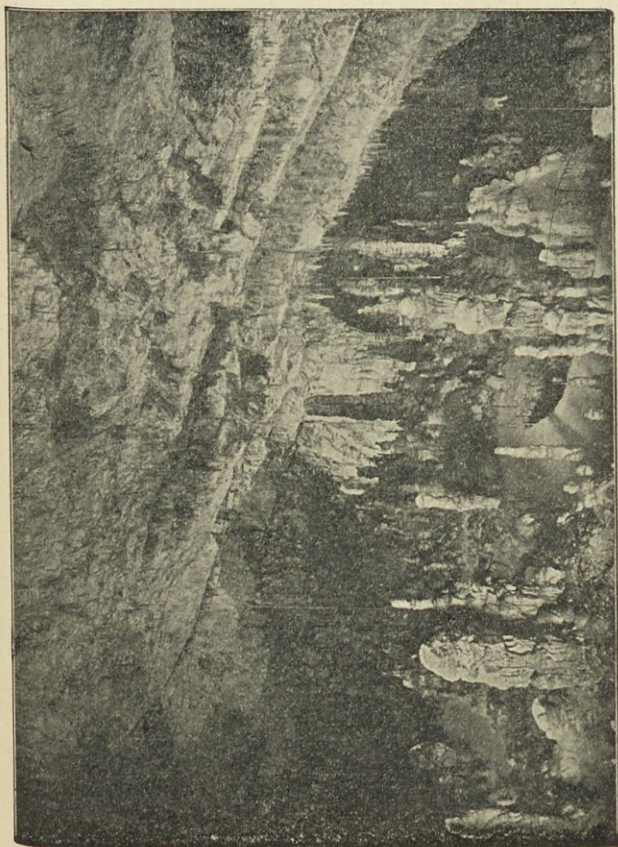
Trudni smo, in kakor nalašč je tu vrh gore nekaj klopi. Da bi le bila katera prazna za trudne kosti, kajti ta pot ni mala, ki jo imamo za seboj. Napravili smo od vhoda v jamo do tu gori na vrh 2033 *m* in dvignili smo se od jednem na 576 *m* nad morje.

Počitek je bil sicer zelo kratek, ali vendar se nam je jako prilegel. Ker pa ne moremo dolgo tu ostati, se spustimo po drugi strani te v resnici prekrasne in občudovanja vredne višave navzdol. Kakor nas je zanimala pot navkreber, tako nas bode iznenadila ona navzdol. V sredi tretje višave se pokaže nam zopet „Tržaški svetilnik“, nekako na sredi nje pa križu podoben steber. Od tu je posebno krasen razgled po drugi višavi, kjer se vtrinjajo stalagmiti v nebrojnih lučicah. Kmalu smo pri „Milanski cerkvi“; tako namreč se zove čarobna skupina tu stoječih stalagmitov in stalaktitov razne barve in podobe.

Ta skupina je najveličastnejša izmed vseh, bodisi gledé lepote, bodisi gledé mnogovrstnosti.

barv. Prav zato se nahaja mnogo podob od nje. Izvrstno po naravi posneta slika v oljnatih barvah, se nahaja v geološkem oddelku c. kr. dvornega muzeja na Dunaju.

GORA KALVARIJA.

V znožju druge višave stoji pred nami pravi orjak med stalagmiti, 10 m visok, lepe bele barve; nedaleč od njega je „sv. Nikolaj“, in še ne-

koliko dalje pa „mrtvaška glava“, ki se ji pravi tudi „plešec“.

Pot od tu gre navzdol — na prvi višavi smo — precej strmo ob raznih večjih in manjših kapninah in nas konečno pripelje zopet v znožje gore Kalvarije. Skoraj je res, da je vtis, ki ga človek dobi, ko prvič tu hodi, tolik, da se mu konečno vže nič več ne ljubi preiskovati, v koliko je tu ali pa tam res primere ali podobe, še manj pa se briga za malenkosti. Prav tako malomarni smo vže postali za brezštevilne podrtime, ki jih puščamo ob levi in desni za seboj in še le ko smo popolnoma v znožji, kjer je ob enem konec železnice, si nekako zadovoljni oddahnemo. Koliko je vredna za utrujenega popotnika železnica po jami, spoznamo šele sedaj, ko smo sami dospeli k njej.

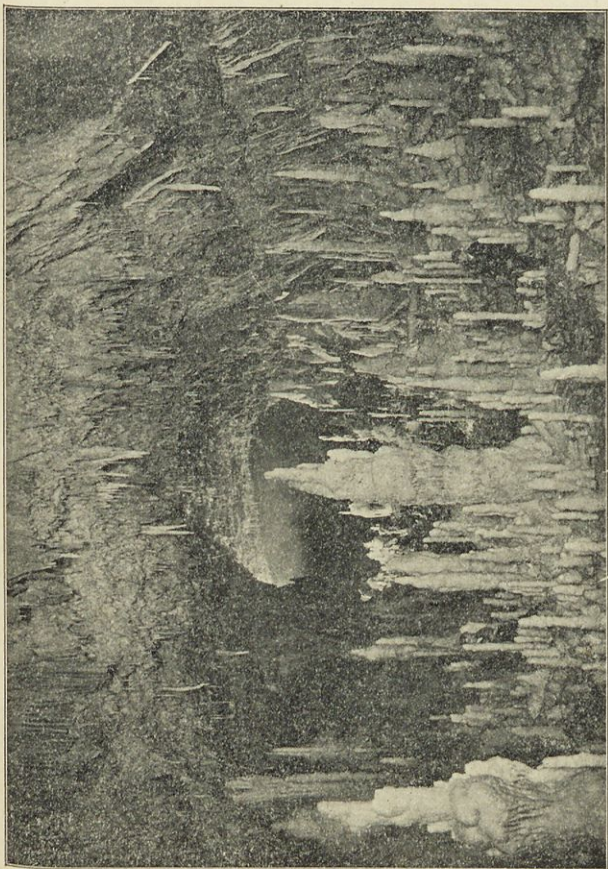
VI.

Ostali del Ferdinandove jame.

Vsedimo se v tak voziček, ki ima prostora za štiri osebe, in se prepustimo vodniku, ki nas pelje skozi „angleško kuhinjo“; žal da ni dobiti ničesar v njej, kar bi se sedaj nam prilegalo. Jama se je tu vže zdato razširila, tako na dolgost kakor tudi na visokost. Nekako 64 metrov, ko imamo angleško kuhinjo za saboj, se peljemo skozi „stebrored“, to je vrsta ob poti stoječih stebrov razne velikosti, ki se konci njih vidi nekaj „lisici“ podobnega. Še nekaj trenotkov in zdrčali smo pod „podrtim stebrom“, ležečim čez pot. Ako znaš dobro računati, pomudi se nekoliko tu. Če ti povem, da se

iz tvarine, ki jo puščajo posamezne kaplje za seboj v 10 letih napravi toliko kapnine, kakor je listek papirja debel, to je nekako 0·4 milimetra, in če ti pristavim, da ima ta podrti steber pet

JAMA „NADVOJVODEJ IVANA“.

in pol metra premera, ter da se je na njem — vže podrtim — (prej ko ne ga je voda spodjedla) napravil drug steber, ki ima tudi čez dva metra v premeru, bodeš vsaj lahko približno izračunil

starost postojnske jame in prikazale se ti bodo številke, o katerih se ti sedaj niti ne sanja.

Od podrtega stebra privede nas vožiček k sivkastobelim stenam, ki stoje ob levi, in pa k raznim razvalinam. Ob desni se nam pokaže med raznimi nakapninami precej debel steber, ki je bil pred nekaj leti snežnobel, sedaj ga pa že pokriva tudi rudečkasta skorja. Opozoriti te moram, dragi moj, ako ne bi bil sam opazil, da sva tu čisto na drugi poti, kakor tja grede na Kalvarijo. Posebnosti tu ni nobenih, razun „zemljevida“, ki ga bodeva skoraj ogledala v 14 m. visoki lopi, kjer se blizo nahaja tudi „ščitnica“ poleg „dvojčkov“ in „opice“. Za temi bomo v gledali pa kmalo stransko jamo, ki je zaprta z železnimi vrati. Pred „jamo nad dvojvode Ivana“ smo. Tu notri se nahajajo jako lepe ter najčisteje ohranjene nakapnine podzemskega obsežja postojnske jame. Ker pot po tej jami še ni dobra in brez težave, vstop splošno ni dovoljen. Vendar pa si jo manjše družbe lahko ogledajo, ako se v ta namen pravočasno oglasijo pri jamski komisiji. Mimogrede omenim ti „gotsko lopo“, „nizki prehod“, „malizastor“ ter „črno in rdečo lopo, ki se nahalajo kot znamenitosti v tej jami. Toliko naj bode za danes dovolj. Sedaj pa dalje!

Kakih deset metrov dalje se vidi „turška sablja“, eden najznamenitejih stalaktitov, kakršnih ne najdeš nikjer več! Visi od stropa, ter je zgoraj 0·21 m, spodaj pa 0·13 m široka in primerno debela. Še kakih 15 metrov naprej se nahaja zopet stranski oddelek jame, v primerno enaki dolgosti „Ivanove jame“, ki je do sedaj brez imena. V tej jami se nahaja več znamenitosti, vendar jo je le težavno pohoditi.

Od tu čez kakih 20 m dospemo na „ribji trg“, kjer vidimo kapnike podobne „ploščnatim ribam“, morskim rakom“, nedaleč od tam pa „zlatega runa“, „spečega leva“ in „veliki slap“; dalje dospemo po kakih 10 m visoki jami v „jahališče“, kjer zagledamo na levi steni svetovnoznano „zagrinjalo“. Dolgo je kake 3 metre, debelo 8 milimetrov in od stene odmaknjeno skoraj jeden meter. Kakor je dolgo in široko, je vse prozorno, tvarina njegova je fino bela, gube delajo se tako same ob sebi, da bi jih največji umetnik ne mogel lepše vravnati. Obrobljen je zastor s pesom rjavo-rdeče-rižastim, 10 cm širokim, čegar barve prehajajo kakor pri mavrici brez sledu druga v drugo. „Zagrinjalo“ je brez ugovora največji čudotvor narave v postojnski jami in lesk, ki je razlit po njem od vrha do tal, očara izvestno vsacega, kdor ga je videl. Človek bi skoraj ne verjel, da je kaj takega v naravi sploh mogoče, in vendar je res! Kaj tako dovršenega, tako finega in krasnega ne dobiš nikjer več, ko bi je tudi z lučjo iskal po celem svetu!

„Zagrinjalu“ nasproti sta „kurnik“ in „slamnata streha“, in ne daleč od njiju pa „top“, bel precej visok steber, ki se lepo sveti in ima jako zveneč glas. Naokoli obsega kakih 6 m. Jako zanimiva je rdečkasta skorja, „rdeče morje“ imenovana, blizu nje pa raste „velika in mala cipresa“, ki se dvigata med strmim belosivim skalovjem. Par korakov od tukaj visi od stropa jako lepo nagubančeno, prozorno, belkasto, divno obrobljeno „kodranje“ (jabots) kjer so gube zopet tako umetno in obenem tako naravno nastale, da bi jih nobeden tapetnik ne

bil mogel lepše ubrati. Od „kodranja“ se pripe-
ljemo do najmočnejše pokončne kapnine v Po-
stojnski jami, ki meri 19 *m* na okoli in ima 6·3 *m*
premerja, visoka je pa 5 *m*. Tukaj, dragi moj,
zopet lahko pomisliš, kedaj je oddala prva kap-
ljica svojo tvarino za to velikansko képo.

Še 28 *m* in zopet smo pri „grob u“, kjer
smo se pred nekaj časom, ogledavajoč jamske
čudotvore podali na levo iz Ferdinandove v Franc
Josipovo jamo. Novega od tu naprej ne bo nič
več kajti že smo na poti iz jame venkaj. Dobri
dve uri smo se potikali okoli in občudovali le-
poto in umotvorje božje roke. Res smo trudni,
pa tudi vrlo zadovoljni, kar smo videli, je vredno,
da si vsak sam ogleda na lastne oči. Žal ne bo
nikomur niti za čas, niti za denar, kajti še enkrat
ponavljamo z dobro vestjo, da je ni več jame na
božjem svetu, ki bi se mogla v vsakem oziru
kosati z našo, kaj še le prekositi jo. Večinoma
vodijo po drugih takih jamah gori in doli ozke,
temne, nevarne steze; voda dostikrat kar s cur-
koma lije od stropa in potnikom se je treba sku-
paj za roke držati, da se kateri ne ponesreči.
Vsega tega ni v naši jami! Tu je vse gladko, vse
lepo uravnano. Zrak je sicer res nekoliko hladen
(8° R.), pa se nam vendar prileže ob hudi zu-
nanji poletni vročini, kamor bomo skoraj dospeli.

Rekli smo že, da imajo tudi drugod po svetu
podzemske kapniške jame, takih pa kakor je naša
nikjer ne! Večje jame se pač najdejo, lepših pa
nikjer. V Ameriki se nahaja v državi Kentuki „Ma-
mutova jama“, ki meri več nego 18 kilometrov
in je v resnici tudi lepa, toda naše ne doseza.
Ogri imajo pri Rimi-Szombat jamo „Baradla“, ki
je dolga 5800 *m*. Na Moravskem pri Blanskem

imajo jamo „Macoha“, ki pa ni družega, kakor globoka dolina 123 *m* dolga, 137 *m* globoka in 50 *m* široka. Na dnu te jame teče potok „Punkava“. Tudi naša sosedna Štajerska ima v svojem gornjem delu pri Frauenmauer blizo Eisenerza podzemsko jamo 3790 *m* dolgo, ki se razteza pod celo goro. Pravijo, da ni napačna, ali z našo je niti od daleč ni primerjati.

Kdor želi toraj za malo denarja videti kaj v resnici lepega, veličastnega naj se pripelje kadar mu bode čas najbolje pripušchal, semkaj v Postojno. Dobro bi bilo, ko bi si v to odločil vsaj najmanj en cel dan, da si prav dobro ogleda jamo in okolico našo z vso njeno zanimivostjo ki bomo o nji še kasneje govorili.

Lepi sprehodi in izleti po okolici.

Krajši sprehodi. *)

1. Na Sovič k razvalinam Postojnskega gradu (1 uro).
2. V Postojnsko jamo (3 ure).
3. V Jamo pri Velikem Otoku (2 uri).
4. Peš k „Pivški jami“ in „Črni jami“ (4 ure).

Daljši izleti.

1. Peš 5 ur, z vozom 4 ure k gradu „Predjama“.
2. Na „Nanos“ (dan hoda).
3. Na „Javornik“ (9 ur).
4. Z vozom k „naravnemu mostu“ v Škocijanu pri Haasbergu in k jamam kneza Windischgrätza. Nazaj čez Haasberg, Planino, kjer je lahko ogledati jamo pri „malem gradu“ v Planini (8—10 ur).
5. Druga vožnja v Planino in Laze (cel dan) na ogled „Pod stenami“, „Mrzle“ in „Vranje jame“, kakor tudi „Skednjence“. Popoldne peš na vrh Haasberga (prav zložno v treh urah, jako lep razgled).

---

*) Dostavljeni čas velja za tja in nazaj.

6. Z vozom v Cerknico na ogled jezera in jame Karlovce (7 ur).

7. Z vozom ali po železnici na ogled c. kr. dvorne kobilarne v Prestranku (3 ure).

8. Z vozom v Idrijo na ogled c. kr. rudnika za živo srebro in cinober (cel dan).

Jama pri Velikem Otoku.

Stranski oddelek Postojnske jame.

Pod mostom, ki nad Pivko veže Otoško cesto z ono iz Postojne v Postojnsko jamo, zija goltanec, ki nenasičen požira reko Pivko.

V „veliki dvorani“ smo jo videli globoko pod seboj hiteti dalje in jo slišali na lastna ušesa zmagonosno in skrivnostno vrščati dalje v podzemsko njeno kraljestvo, ki nam je dosedaj še malo poznano. Vže leta 1850. se je podal preiskovalec podzemskih jam, Schmidl, s svojim sinom v čolnu po reki Pivki nad 580 m daleč pod zemljo. Četudi tedaj ni odkril nič znamenitega, je vendar s tisto svojo vožnjo potrdil svoje domnevanje, kakor beremo o dotični vožnji v nastopnem njegovem popisu: „Vožnje je bilo konec pri večji globeli, ki ima kakih 12 m v premeru. Strop v jami je namreč ondi tako nizko nad vodo, da niti s čolnom ni bilo mogoče skozi duplino, tudi ne, če bi se človek vlegel vanj. Ondi je plavalo veliko čokov, tramovja in drugih obrezkov lesenine, ki jih je voda tja zanesla“.

Schmidl piše dalje: „Smer reki je vobče severna in se bo reka sama na svojem daljšem teku jako približala skrajnima točkama „basinu“

in „tartaru“ v gorenji suhi jami. Zveza omenjenega basina, ki ni družega nego z vodo napolnjena globel, z reko je brez dvoma, kajti v globeli prekipi voda vselej, kedar je na Pivki povodenj in preplavi ves konečni del jame v „tartaru“. Voditelj Čič mi je pravil leta 1852. v Postojni, da se je on peljal s čolnom tudi že prav tako daleč po Pivki pod zemljo, kakor je bilo meni mogoče prodreti. Nad tisto večjo globeljo pa, kjer sem jaz obstal, je on opazil v steni luknjo, skozi katero se je splazil, na kar je našel na drugi strani zopet velik in prostoren kanal. Sam se o tej trditvi nisem mogel nikdar prepričati, ker mi voda ni bila nikdar ugodna“.

Leta 1890. se je res posrečilo nekaterim pogumnim jamskim raziskovalcem postojnskim prodreti do označenega mesta. Deloma v čolnu deloma ob skalnem bregu reke Pivke so si pomagali dalje ob reki, ter so *potrdili podzemsko zvezo Postojnske jame z ono, do tega časa napačno za samostojno smatrano Otoško jamo*, katera se je odkrila leta 1889. Obiskovalcem jame smo načrtali to pot le zaradi njene izrednosti in čudnega slučaja, po katerem so ji prišli na sled. Vhod vanjo je pa redno napravljen, kakor se to spodobi s površja zemlje.

Pot tjekaj te pelje od mostu blizu vhoda v Postojnsko jamo naravnost na Veliki Otok. Blizu cerkve se prične steza na desni po hribu navzgor. Tu gori prideš čez kakih 20 minut do vhoda v jamo, kjer bodeš našel lepo urejena pota, krasne nakapnine, zdrav zrak in prijetno temperaturo v podzemskih prostorih. Najzanimivejši in obenem najdivnejši oddelek v tej jami je precej visoka terasa, ki se imenuje „belvedere“; od tu slišiš pod seboj

v globočini vrščati vodo. Reka Pivka je in tu je kraj, *kamor so dospeli Postojnski turisti po njej pod zemljo in dokazali zvezo ter skupnost jam.*

KNEZ HUGO-JAMA.

Od tu dalje je sicer še nekaj časa mogoče prodirati po njej, vendar je pot jako nevarna.

Z „belvederja“ je treba zopet po tisti poti nazaj, ki nas je vodila notri.

Tri četrt ure zadostuje popolnoma, da si to jamo do dobrega ogledamo.

„Črna“ in „Pivška jama“ pri Postojni.

Kdor ima nekaj dni časa na razpolago in ga hoče porabiti za ogled naše okolice, naj si ga uravna tako-le. Za prvo pešpot bo potreboval 4 ure, od katerih hode porabil 3 za hojo, četrto pa za ogledovanje. Tudi je treba vodnika, ki mu je povsod vse dobro znano.

Pot, na katero se podaš, te pelje iz začetka ob rebri Sovičevi proti zapadu, dalje nad Postojnsko jamo proti severu. Na jugu se dviguje 1300 *m* visoki „Nanos“ proti nebu. Pot je skoraj povsod valovita in kamenita, kakor vsa naravna kraška pota. Grmičevje jo obdaja ob obeh straneh, dokler nas ne privede v temnozeleno jelovino. V sredi te jelovine boš prišel do vhoda v „Črno jamo“, ki je posebno sloveča zaradi dveh slepih čudakov, ki se v njej nahajata. Prvi je „jamski hrošč“, brez oči, drugi pa obče znana „človeška ribica“ (*Proteus anguineus*).

Nedaleč od tukaj, prav ob poti, boš našel grozen propad „Ruglovka“, kamor se zaradi strmih skoraj navpičnih sten njegovih niti plaziti ne moreš; tudi od druge strani mu ne moreš do živega. Odrinimo toraj dalje, saj smo že skoraj pri „Pivški jami“, ki nam tako grozno pošastno zeva nasproti. Spodaj pod nami, v globočini 64 *m*, vrši naša stara znanka reka Pivka. Od severne strani te vodi vanjo tu pa tam s stopnicami

zboljšana pot do mesta, kjer se gre kakor po lestvici. Že nad to lestvico je možno opazovati podzemsko reko. Prizor je velikansk, zlasti ako se ozremo od spodaj gori proti belemu dnevu.

Podzemski tok reke Pivke je preiskaval tukaj leta 1885 raziskovatelj jam c. kr. vladni svetnik Frančišek Kraus jako natančno. Iz teh preiskovanj sledeče študije in posledice so dokazale na podlagi občrta podzemskega toka njenega, kakor sta ga načrtala gg. Szombathy in Putick, da je mogoče reko Pivko zasledovati pod zemljo na daljavo 770 m med Postojno in Planino, ne da bi bilo treba razstreljevati kake ovire ali odpravljati druge nedostatnosti.

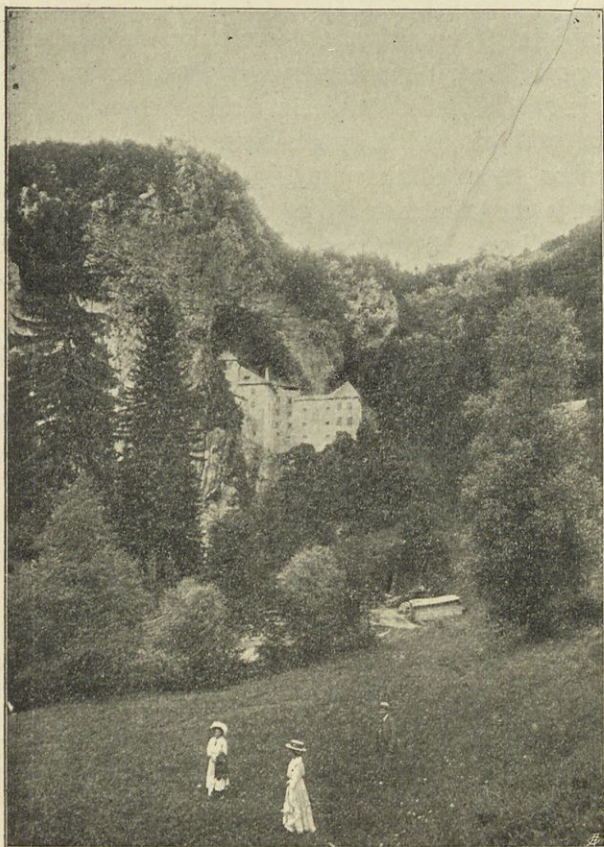
Nazaj grede se ne pozabi obrniti od „Črne jame“ proti „Jeršanovim dolinam“, kjer te čaka precej zložna pot, ki te bo pripeljala od severne strani v Postojno.

Predjamski grad.

Glede romantike zavzema pač Predjamski grad med vsemi gradovi našega cesarstva, rekli bi, prvo mesto. Saj ga skoraj ni človeka na Slovenskem, da bi ne vedel kolikor toliko o silnem vitezu „Erazmu Predjamskem“, ter o njegovem gradu, ki so bili iz njega napeljani hodniki skozi gore in potem čez Nanos v vipavsko dolino. Kljub temu pa menim, da ga ni kmalu gradu na svetu, da bi se popotni svet tako malo brigal zanj, kakor prav za Predjamski grad. Vzrok smo v prvi vrsti pač sami, ker se nam do sedaj niti ljubilo ni opozarjati na radovednega ptujca nanj. To bi bilo

vendar nekoliko preveč, da bi mi od njega pričakovali vprašanje: „Kaj pa je še znamenitega pri Vas?“ Sami moramo tu napraviti prvi, drugi

PREDJAMSKI GRAD.

in tretji korak, potem jih bodo vbirali naši gostje tudi za nami.

Predjamski grad toraj je vredno videti vsakemu, kdor je le količkaj sam svoj gospod, da

namreč lahko razpolaga čez svoj čas. Pot tjekaj pelje dvojna. Prva za pešce se vleče poltretjo uro čez Veliki Otok, Zagon in Pristavo, druga — če se hočeš peljati po Tržaški cesti do Dilc in od tu ob občinski cesti v Landol in Predjamo. Koder pojdeš, povsod bo prijetno, kajti po obeh straneh popelje te pot skozi travnike, pašnike in les in tu boš imel priliko spoznati razliko med vegetacijo, ki raste na apnencu in ono na peščeniku.

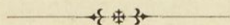
Skalni grad Predjamski vgledaš pa še le, ko mu takorekoč prideš pred nos. Tu se ti odpre razgled na velikansko skalno duplino, ki se iz nje dviguje trden grad.

Razgled od tu je ravno tako zanimiv, kakor zgodovinski spomini na srednji vek, ki se oklepajo tega gradu.

Grad je dandanes lastnina kneza Windischgrätza, kakor sta tudi njegova lastnina Logatec in Haasberg. Vže leta 1580. je dal pozidati tedanji gospodar grof Kobencelj na razvalinah starega gradu novi, sedanji grad.

Jako živo priporočamo vsem rojakom, tako bližnjim kakor tudi oddaljenim, da si ogledajo Predjamski grad. Poživili si bodo s tem mladostne spomine, kedar so z nekako nestrpnostjo prebiral „Erazma Predjamskega“, učvrstili pa tudi svoje zgodovinsko in zemljepisno znanje.

Kdor je trden v nogah, jo vreži peš iz Postojne čez Veliki Otok in Zagon na Predjamo ter završi partijo s tem, da se podaš na Nanos, od koder te bo pozdravljalo sinje morje adrijsko, in pa videl bodeš ležati proti jugu tožno Istro.

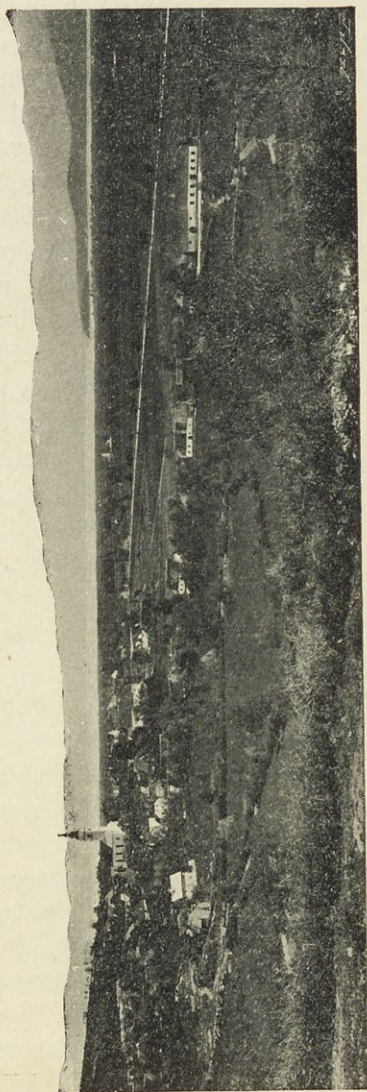

Planina in grad Haasberg.

Nekako 8 *km* od Postojne ob cesti, ki pelje iz Trsta v Ljubljano, se razprostira prijazni trg „Planina“. Do leta 1857 je tu cvetelo blagostanje v obilni meri, kajti tovarniki, ki so prevažali blago po veliki cesti, so dajali Planincem obilnega zaslužka, katerega jim je vzela železnica, ki je bila leta 1857. speljana čez Rakek. Dandanes je Planina ponosna le še na svojo lepo in prijetno lego, na zdravi zrak, na dobro vodo in zelene gore, ki jo obdajajo od vseh strani. Te priporočljive prednosti so ji privedle tudi vže mnogo stalnih tujcev o poletni vročini, ki se hodijo semkaj hladit iz Trsta, Reke, Pulja in Gorice. Prebivalcev ima 1230, prav prijaznih in postrežljivih ljudij, in nekaj dobrih. še iz starih časov slovečih gostiln, ki na vso moč skrbe za dobro postrežbo gostov. Promet oskrbujeta c. kr. poštni in brzojavni urad planinski in pa prometni urad južne železnice na Rakeku. Planina ima dve vštrično speljani cesti. Stareja je spodnja cesta, koder je bila napravljena tudi v starih časih; žal da v jeseni, kadar jo preplavi Unca, ni zanesljiva in za rabo. Vsled te nedostatnosti je bilo treba nove ceste in potegnili so jo vštrično s staro le precej više. Trg je skoraj pol ure dolg in se deli v „Gorenjo“ in „Dolenjo Planino“, ima dve cerkvi, jedno kapelo in več prav ličnih hiš. Nad Planino se nanaja romarska cerkev Matere Božje (Planinska gora).

Okrajna cesta iz Planine na Rakek je speljana povprečno čez dolino na drugo sleme. Čez reko Unco se spenja kamenit most s tremi predori. Na levo se zasuče cesta proti Rakeku, ona

CERKNICA.

na desno te pripelje k gradu Haasberg, ki je zbog svoje krasne lege prava krasota za to dolino. Glavno pročelje gradu je obrnjeno proti jugu, kjer je tudi vse vravnano za sprejem voz in pešcev. V malem medvedjeku za gradom je vjetih več mladičev medvedov, tega še vedno na Javorniku živečega, če tudi vže jako redkega kosmatina. Po obširnem parku za veliko divjačino, se spreletava skokonogi jelen s košuto, za njima pa veselo in igraje skakljajo ljubki mladiči.

Grad „Haasberg“, sedaj lastnina kneza Hugona Windischgrätza, služi knežji družini za letovišče. Trudavredna, ker krasna je pot skozi gozd do razvalin nekdanjega gradu Haasberg, ki ga je porušil potres dne 26. marca 1511, ter ž njim porušil tudi gradove „Turjak“, „Polhov Gradec“, „deželni dvorec v Ljubljani“ itd. Iz te višave vidiš v daljavi julijske in kamniške planine ter Cerkniško jezero.

Planinska jama.

Na skrajnem jugu Planinske kotanje brez pravega vhoda in izhoda stoji še dandanes zgodovinsko pomenljivi, kakor tudi romantično postavljeni stolp-stražnik nekdanjega gradu „Mali grad“. Le-ta grad je bil svoje dni lastnina tržaškega mestnega glavarja barona Ravbarja, ki se je bil tu vtaboril s svojimi četami zasledujoč tedaj vže javni pravici zapadlega Erazma Predjamskega. Leta 1484. ga je res zasledil in vničil.

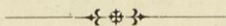
Ako hočeš tukaj uživati zares velikansko lep prizor, zavij v Zgornji Planini pri poslednji hiši iz velike ceste na stran in jako zložna pot

te popelje okoli razvaline do knezove žage, ki se pri nji podaš čez speljane rake in takoj se boš na lastne oči prepričal, kaka je divja romantika v teh krajih. Pred vhodom v Planinsko jamo stojiš, ki za njim zija 70 *m* globoka duplina. Ta vhod po novejših preiskavah c. kr. komisarja gozdnega nadzorstva g. Puticka ni družega nego skupno ustje reke Pivke od zapadne in podzemskega odtoka iz Cerkniskega jezera od izhodne strani, ki se oba kakih 350 *m* pred vhodom pod zemljo združita in združena pod imenom „Unca“ tečeta na dan. Drug odtok Cerkniskega jezera hiti na beli dan iz raznih vrelcev v mlinski dolini.

Po teh skrivnostnih, 6700 *m* dolgih galerijah je mogoča ob desnem obrežju le kratka hoja. Kmalu se je treba prepeljati v čolnu na levo stran, kjer je zopet, če tudi ne daleč — mogoče prodirati. Konečno pa nam ne kaže nič družega, kakor zaupati se čolnu, ako bi nas vlekla želja še naprej pod zemljo. Nakapnin ne najdemo posebnih, pač pa nekaj divjih golobov, ki ondi gnezdiijo in so sploh jako boječe ptice.

Nič manj kakor Planinska jama, zanimiva je tudi „Vranja jama“ in vredna, da si jo ogledamo. Podajmo se ob stari cesti po zeleni dolini in najmimo si vodnika. Le-ta nas popelje najprvo k tehničnim napravam za odvajanje povodnji „Pod stenami“. Od tu imamo še kake pol ure do zanimive jame same, ki je vanjo mogoče prodreti 85 *m* daleč in se nam ta trud jako dobro izplača. Kedar je po Planinski kotanji povodenj, stoji tudi v Vranji jami voda dostikrat meter visoko.

Škocijanske jame v Haasberških gozdih* in vel. nar. most.

Škocijanske jame spadajo pravzaprav k podzemski skupini Cerkniškega jezera in njegovih odtokov, ter bi se morali še le ondi pečati ž njimi. Kljub temu se nam zdi umestneje omenjati jih tukaj, ker jih lahko obiščemo, ako se odpeljemo za celi dan iz Postojne v Planino; vožnja k Cerkniškemu jezeru zahtevala bi pol dneva sama za-se.

Najprijetneje potovanje je iz Postojne z vozom po izvrstni cesti skozi zelene Haasberške gozde proti Uncu. Kdor se tu vozi, se pač lahko prepriča, da so po tej prekrasni temnozeleni senčnati jelovini prav taka tla, kakor se nahajajo povsod južno od Postojne, kjer se je pred nekaj leti pričelo s pogozdovanjem, ter iz tega lahko sklepa, da se bo pogozdovanje izvrstno dobro obneslo. Razložek je le ta, da je po gozdih nekaj več zemlje (prsti), kakor pa po novo obsajenem Krasu, ker jo ondi visoka jelovina brani pred hudo burjo, kar se bo tudi na novo obsajenih delih od leta do leta vspešneje poznalo, čim večji bode nasad sam.

Čez dobro uro smo že pri velikem „naravnem mostu“. Med gostim grmovjem se vidijo razvaline nekdanje kapele, posvečene sv. Kocijanu. Pod nami se razteza pred našimi očmi krasna dolina košenina, ktero zagrađuje strma, navpično odsekana stena. Na nasprotni strani — za nami toraj — zeva grozen propad in onostran njega

---

*) Ne zamenjaj jih s Škocijanom ob Reki pri Divači na Primorskem.

velikansk goltanec, ki se vanj strmoglavi večino leta divji hudournik. Ako si pa natančneje ogledamo to krasno okolico, se bomo kmalu čudom

VELIKI NARAVNI MOST.

prepričali, da smo stali na velikem skalnem oboku na tako zvanem „naravnem mostu“, ki je po njem speljana lepa nova cesta.

Ako si ta most ogledaš iz doline, se bodeš takoj prepričal, da je res, kar smo ravnokar trdili. Visok je ta obok 19 *m*, globok 4·8 *m*; vsa skala pa meri 42 *m* na višavo in 52 *m* na širjavo.

Potok, ki teče po zeleni dolini košenini, se imenuje „Rak“ in se strmoglavi v jamo ali goltanec ono stran mostu. Ako postojiš ob vznožju desnega stebra pri mostu, bodeš slišal, kako grgra voda v goltancu. Ob poletni suši se posuši tudi Rak in tedaj je mogoče stikati tudi pod mostom. V jami sami ni kaj posebnega. Zanimivo je pač, da je iz jame mogoče priti na površje skozi neko oknu podobno odprtino.

Potok Rak je del vode, ki hiti v „mlinski dolini“ pri Planini na beli dan, to seveda zdatno pomnožen po podzemskih pritokih. V gorenji tok njegov oddaja vodo več vrelcev, ki je od njih dokazano, da so odtoki Cerkniškega jezera.

Čim dalje gremo ob potoku navzgor, tem bolj se zožuje dolina košenina, dokler je ni popolnoma konec pred skalno duplino, ki se vleče globoko v goro.

Ako se pelješ po gozdni cesti dalje, si kmalo na mestu, kjer je treba doli z voza. Krasni prizori te čakajo tukaj! Nad 55 *m* globokim propadom se vspenja „mali naravni most“, jako krasen in dičen skalen obok. Prepadov vseh skupaj je tukaj šest, drug skoraj poleg družega. Nastali so, ker se je nad dotično duplino udril obok, kar je vsekakor živ dokaz, kako se še dandanes delajo dupline po Krasu. Po prvem teh prepadov je speljana cesta, ki te vodi k „Windischgrätzovim jamam“, ki imajo razna po knežji družini posneta imena, kakor so: jama pricezinje Kristijane, jama princezinje Aleksandrine,

jama princa Ernesta. Po vseh teh so speljana lepa, gladka pota. Prva jama ima duri, ki se zaklepajo, vse druge so odprte. Jama princa Hugona drži skoraj 1000 m daleč proti Cerkniskemu jezeru. V njenem gorenjem delu je možno dalje priti le s čolnom.

Vrlo diven in romantičen je pogled od spodaj gori na „mali naravni most“.

Vračamo se navadno po tistej poti, ki smo se po njej pripeljali semkaj, le s tem razločkom, da jo sedaj lahko uberemo preko Unca v Planino.

Cerknica in znamenito njeno jezero.

Kdor ima kaj časa na razpolago, naj ne zamudi obiskati iz Postojne tudi Cerknico. Zamudil boš le jeden dan, videl in vžil pa, da se boš čudil. V Cerknico se lahko pelješ z vozom preko Unca, ali se deloma tudi lahko poslužiš železnice. V tem slučaju se odpelješ zjutraj z brzovlakom iz Postojne na Rakek, od koder se podaš z vozom v pol ure oddaljeno Cerknico. Vozovi na Rakeku so vedno po ceni dobiti v gostilni nasproti kolodvora. Ob sedmih zvečer te pripelje brzovlak že zopet nazaj v Postojno.

„Cerknica“ je jako prijazen trg s 1480 prebivalci. Sredi trga stoji lepa vtaborjena cerkev, blizo trga pa prazgodovinsko selišče „gradišče“, kjer so izkopali vže mnogo zanimivih starin.

Ime trga je nastalo prejkone iz „cerkvica“, ki se nahaja ondi že iz sila davnih časov. Hiše so prijazne in čedne in vse kaže na imovitost

gospodarjev. V trgu sta dva dobro opremljena hotela „Javornik“ in „Žumer“. Gostiln je mnogo in so dobro preskrbljene za točno postrežbo zlasti opoludne.

Največja cerkniška znamenitost pa je jezero, ki piše o njem že Strabo: „Trajectus montis esta Tergesta vico Carnico, ad Lacum Lugeum“.

„Cerkniško jezero“ je jedna najznamenitejih naravnih prikazni na Krasu. Podobno je povsem veliki a plitvi kotlini brez vhoda in izhoda, ki se za njo dviguje na jugu gozdnati „Javornik“, na severu pa posekana „Slivnica“. Na izhodni in zapadni strani se pridružuje več valovitih hribocev, kakor nasipi med jezerom in sosednjimi dolinami. Pod temi naravnimi nasipi se nahajajo jezerski pritoki in odtoki. Podoba jezerska je jako nepravilna. Kedar je veliko vode, tedaj je blizo 4500 *ha* sveta pod vodo in znaša srednja globočina 3·6 *m*. Jezero samo na sebi ni, kakor so druga gorska jezera, kaka globoka z vodo napolnjena kotlina, temveč prav polagoma proti jugu nagnjena ravnina, ki se po nji nahaja le nekaj požiralnikov in pa trije potoki. Vsled tega pravzaprav Cerkniško jezero ni družega, kakor prepplavljena ravnina, s katere ne more voda vsako leto vsled prepičlega odtoka po svojih požiralnikih v kraj. Tla in obkrožno gorovje jezersko je kakor ves kras apnenčasto in precurljivo. Dotoke jezerski imajo svoje struge večinoma pod zemljo. Častno izjemo v tem oziru dela edini „Cerkniški potok“, ki teče ves čas do svojega izliva v jezero na površju. Nekateri teh podzemskih dotokov imajo še celo to lastnost, da služijo jezeru tedaj za odtok, kedar samim vode zmanjka. Splošno se jezero odteka na severni strani po

podzemskih rovih proti Planini, kjer zagleda voda v „Mlinski dolini“ zopet beli dan.

Kedar je v jezeru veliko vode, stopi taista na severozapadu celo do vhoda v „veliko Karlovco“, kamor se zgublja z velikim hruščem. Združuje se zopet ta voda v poprej omenjenem Škocijanskem goltancu, kjer preteče jame kneza Windischgrätza in se pod zemljo obrne proti Planini.

Takoj, ko voda v Cerniškem jezeru pade na navadno mero, razorje pridni kmetič jezerske obali ter jih obseje. Navadno se mu letina jako dobro obnese. Še bolje se mu splača trud na jezerskih košeninah, žal, da so čestokrat tako odvisne od vremena. Le nekoliko več dežja naj pade, kakor ga je treba in vničena je cela košnja! Lov na močvirne ptice že zdavnej ni več tako izdaten, kakor je bil, tem večji dobiček pa pri-naša še dandanes, kedar voda zopet nastopi, lov na razne ribe in rake.

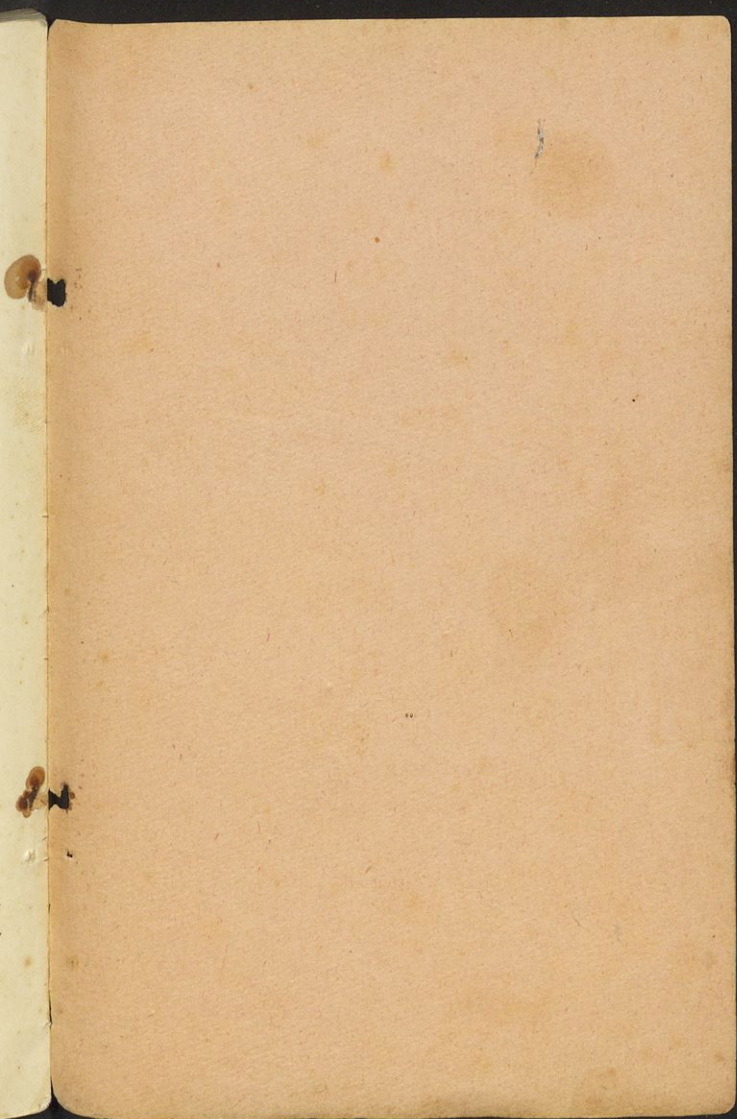

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIZNICA

COBISS

00000252654

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

559 868

C061SS 0